

SIWE NIEUWSBRIEF

NR. 51
zomer
2009

van het STEUNPUNT voor INDUSTRIEEL
en WETENSCHAPPELIJK ERFGOED

ISSN 1379-0420

Papiermolen Herisem
uit www.herisem.be

SIWE-Studienamiddag in de Herisemmolen te Alsemberg INDUSTRIEEL & WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN VLAAMS-BRABANT

-.-.- Donderdagnamiddag 25 juni 2009 -.-.-

Zie blz. 6

Foto. D.Z. Gids Alain bij een armgasmotor in het Musée de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège, bezocht door SIWE op 24 mei 2009.

Redactieadres: SIWE vzw - Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven. Tel.: 016.584342
e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
Redactie: Patrick Viaene, m.m.v. Bruno De Corte, Robin Engels en Karel Haustraete
Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts
Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD

U heeft nummer 51 van SIWE-Nieuwsbrief in handen, boordevol informatie over wat in de sector 'industrieel en wetenschappelijk erfgoed' (IWE) beweegt. Het IWE-nieuws uit Vlaanderen en Brussel wordt aangevuld met berichten van en over Wallonië en het buitenland. Dat is een traditie geworden in de laatste jaargangen van de SIWE-Nieuwsbrief. Het is goed om over de grenzen te springen, om aandacht te hebben voor wat buiten Vlaanderen en Brussel gebeurt. Dit werkt inspirerend en het prikkelt de eigen ambities.

Met de zomerperiode in het verschiet mag SIWE terugblikken op een druk en erg vruchtbaar voorjaar 2009. U leest in deze Nieuwsbrief over een aantal voorbije activiteiten: studiedagen, geleide erfgoedwandelingen, uitstappen en nog veel meer. Bij het streven van SIWE om specifieke expertise verder te ontwikkelen, uit te breiden en te actualiseren, spelen al deze activiteiten vanzelfsprekend een cruciale rol. Centraal staat telkens de uitwisseling van ervaringen en inzichten met de verenigingen en actoren uit het werkveld.

Maar ook de periodieke publicaties van SIWE, de verdere uitbouw van de eigen website, het dagelijks beantwoorden van tal van vragen van derden en het helpen en doorverwijzen van informanten kaderen in de knooppuntfunctie voor de sector, die SIWE zich tot doel heeft gesteld.

SIWE dankt de lezers en contactpersonen die de redactie informeerden over evenementen en allerhande nieuws uit de IWE-sector. "Blijven doen", geldt hier uiteraard als devies ! Mij rest als Nieuwsbrieffredacteur alleen om u veel leesgenot toe te wensen, uiteraard in de hoop jullie op onze komende activiteiten te mogen verwelkomen !

Patrick VIAENE, voorzitter SIWE vzw

PAS VERSCHENEN: SIWE-CAHIER 3!

Zopas verscheen "SIWE-CAHIER 03", getiteld "Academisch Wetenschappelijk Technisch Erfgoed? Erfgoedhouders op zoek naar samenwerkingsverbanden" Verslag van de Rondetafel van dinsdag 9 dec. 2008 in het Thermotechnisch Instituut van de K.U.L."

Het is een fraaie, geïllustreerde verslagbrochure (36 blz.).

De deelnemers krijgen gratis een exemplaar toegestuurd. Anderen kunnen het bestellen aan 3€ (+2€ port) voor SIWE-leden of 5€ (+2€ port) voor niet leden.

De stortingen kunnen gebeuren op SIWE-rekeningnummer 001-3088106-90 van SIWE vzw Stapelhuisstraat 15, 3000 Leuven. Vermeld onderaan "SIWE-CAHIER 3" met uw naam en adres.

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

VRIJDAG 17 EN ZATERDAG 18 APRIL 2009 : STUDIEDAGEN “IN VUUR EN VLAM” TE BOOM

Op vrijdag 17 april en zaterdag 18 april gingen in het Auditorium AMPCO/-Flashlight te Boom (Bedrijvenpark Hoek 76, Kapelstraat, 2850 Boom) twee studiedagen door over de geschiedenis en het erfgoed van de baksteennijverheid. De heer Tony OOST en andere deskundigen van Samenwerkingsverband Rupelstreek en de Provincie Antwerpen hebben hun schouders gezet onder deze manifestatie. Ook SIWE verleende medewerking. Er werd tijdens de studiedagen een genuanceerd beeld opgehangen van de actuele problematiek op vlak van het historisch onderzoek omtrent baksteen en vroege baksteenrelicten, maar ook aangaande het behoud en de herbestemming van het industrieel erfgoed van de baksteennijverheid in Vlaanderen en Nederland. De organisatie, de inhoudelijke invulling alsook de kwaliteit van de bezoeken aan drie (!) plaatselijke musea over de baksteennijverheid en aan het bedrijf Wienenberger (na de betreurde stopzetting van steenbakkerij Lauwers de allerlaatste producent van baksteen in de Rupelstreek) waren van hoge kwaliteit. Een publicatie die alle bijdragen en de conclusies van deze studiedagen bundelt, werd in het vooruitzicht gesteld. Informatie hieromtrent kan gevraagd worden aan evy.van.de.voorde@telenet.be. Ook SIWE houdt u hiervan op de hoogte.

ZONDAG 26 APRIL 2009 ERFGOEDDAG GELEIDE WANDELINGEN “VRIENDSCHAP” TE LEUVEN

SIWE-bestuurder Robin ENGELS begeleidde tijdens de erfgoeddag twee exclusieve wandelingen omtrent “Vriendschap” in Leuven. De invulling gebeurde uiteraard vanuit het werkveld van SIWE. Naast aandacht voor industrieel erfgoed ging de wandeling ook over sociale geschiedenis, over industriëlen als weldoeners (zoals E. Remy), over arbeidershuisvesting, over oude en nieuwe sociale woningbouw, enz.

Deze exclusieve wandelingen vertrokken telkens van het KADOC in de Vlaamingenstraat, waar een fototentoonstelling omtrent vriendschap met archiefbeelden geconfronteerd met meer recente foto's kon bezocht worden.

De wandelingen eindigden in het SIWE-depot waar de deelnemers het glas van de vriendschap aangeboden kregen. In het SIWE-depot werd door SIWE-vrijwilligers ingegaan op vriendschappen en samenwerkingsverbanden tussen verenigingen in het domein van het industrieel en wetenschappelijk erfgoed.

ZONDAG 24 MEI 2009: VERKENNING VAN LUIK (DEEL 2) Met bezoek aan “LE GRAND CURTIUS” en aan “MAISON DE LA METALLURGIE ET DE L’INDUSTRIE DE LIEGE”

Het kan nooit kwaad om eens bij de burens op bezoek te gaan. Voor de tweede maal bezocht SIWE met een delegatie van bestuurders en leden “de vurige stad”. De bezochtdag van 24 mei begon met een bezoek aan het vernieuwde Curtiusmuseum (“Le Grand Curtius”). De aanwezigen waren in de wolken over de rijkdom van de collecties, onder meer over de Luikse wapennijverheid, glas en glaskunst. Er is uiteraard te veel te zien om in één bezoek te kunnen bevatten. Ook de nieuwerwetse presentatie van het museum en de tijdelijke tentoonstelling over industrie en spoorwegen in het werk van Paul Delvaux vielen in de smaak.

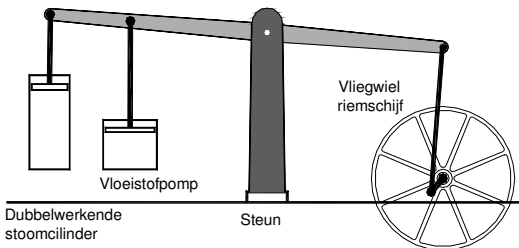

Fig. A.B. Balansstoommachine
D'Ambresin type J. Watt

Foto D.Z.

In de namiddag werden we ontvangen in het Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège. Het geleid bezoek was gestructureerd op de 3 industriële revoluties:

1. kolen, gietijzer & stoomkracht,
2. elektriciteit, aardolie & staal,
3. kernenergie, computers (ICT).

De rondgang doorheen de uitgebreide collecties was geen klassieke monoloog (door een zeer onderlegde en Nederlandstalige gids) maar het kwam tot een

echte uitwisseling van ideeën over technologisch en industrieel erfgoed. Herkenbaar in dit mooie museum zijn tal van problemen waarbij ook SIWE van nabij te maken heeft: selectie en verwerving van objecten, documenteren en demonstreren van machines, de restauratie van machines en de depotproblematiek. Hierover werd uitvoerig nagepraat met museumdirecteur Pascal Lefèbvre. SIWE is hem zeer dankbaar voor dit uniek bezoek.

MAANDAG 25/05/2009: STUDIEDAG “WATERERFGOED IN ANTWERPEN: AMBITIES, DROMEN, VISIES EN PLANNEN”

Foto's D.Z. De Orteliuszaal in de Hogere Zeevaartschool tijdens de studiedag van 25 mei jl.

Overhandiging van het Antwerps Watererfgoedmanifest aan de Antwerpse schepen Ludo Van Campenhout

Deze studiedag, samen ingericht door SIWE vzw en door Watererfgoed Vlaanderen (WEV), vond plaats in de Hogere Zeevaartschool te Antwerpen. Deze in korte tijdspanne georganiseerde manifestatie kende een zeer grote bijval. Talrijke sprekers konden, elk vanuit hun specifieke competentie en professionele invalshoek, het zeer talrijke publiek overtuigen van de hoogdringendheid om de krachten te bundelen voor een daadwerkelijk behoud van het “Antwerpse watererfgoed” (in de brede betekenis). Na deze reeks van kernachtige tussenkomsten werd een levendig debat gehouden, ingeleid door een indrukwekkend panel en met veel respons van de zaal. De vragen en opmerkingen betroffen uiteraard vooral de prioriteiten inzake het behoud en het beheer van het Antwerps watererfgoed. Door heel wat vertegenwoordigers van verenigingen en andere actoren werd het “**Antwerps Watererfgoedmanifest**” onderschreven. Het werd door WEV en SIWE overhandigd aan de vertegenwoordigers van de overheid. De Vlaamse overheid en het Antwerpse Stadsbestuur formuleerde goede voornemens in verband met het behoud en de herwaardering van het Antwerps (en Vlaams) watererfgoed. Een uitgebreid verslag over deze studiedag mag u uiteraard verwachten in één van onze volgende publicaties.

De volledige tekst van het Manifest is te vinden op www.watererfgoed.be

SIWE-Studienamiddag te Alsemberg
INDUSTRIEEL & WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN VLAAMS-BRABANT
-.-.- Donderdagnamiddag 25 juni 2009 -.-.-

Met het cultureel-erfgoeddecreet wordt onder meer een nieuwe stap gezet in de uitbouw van een complementair beleid van de Vlaamse Overheid met gemeenten en provincies. De provincies krijgen nu een belangrijkere rol toegewezen in de erfgoedsector. Deze evolutie brengt SIWE ertoe zich meer op de provincies toe te spitsen. Anderzijds vormen zij een geschikt geografisch kader voor SIWE om de eigen achterban te consulteren.

De Provincie Vlaams-Brabant publiceerde dit jaar een Erfgoedsbeleidsplan 2009-2014. Deze studiedag wil daarop inspelen en een overzicht bieden van wat in de Provincie Brabant loopt en wat sommige SIWE-leden mogelijkwijs van de Provincie verwachten. Wat is er de laatste 10-15 jaar gebeurd? Wat waren de toppers, wat waren de floppers? Wat zijn de conclusies?

De bedoeling is een beknopt overzicht te tonen, een brainstorming te doen naar de toekomst en tegelijk het bijeenbrengen van zoveel mogelijk IWE-geïnteresseerden in de Provincie Vlaams-Brabant.

PROGRAMMA:

- 13u00: ontvangst, korte rondleiding doorheen de site
- 13u30: Myriam JOOS: de Papiermolen Herisem: een topsite van het industrieel erfgoed.
- 14u00: Dirk VANSINTJAN: Molens & Monumenten, de belangrijkste renovaties in Vlaams-Brabant
- 14u30: koffie
- 15u00: Dominique VANPEE: Mogelijke synergie tussen heemkundige kringen en de Provincie.
- 15u30: Bruno DE CORTE: Industriële Musea in Vlaams-Brabant: een balans.
- 16u00: Veronique VAN NIEROP: ErfgoedPlus, een erfgoeddatabase voor Vlaams-Brabant
- 16u30: Debat & conclusies door Patrick VIAENE
- 17u00: Einde & kleine receptie

Deelname is gratis, gelieve u wel aan te melden vóór 23 juni bij info@siwe.be

Plaats: Papiermolen Herisem, Fabriekstr. 20 Alsemberg, zie www.herisem.be

Meer info over deze studiedag, zie SIWE-website www.siwe.be

EEN PUBLICATIE VAN SIWE OVER VLAAMS INGENIEURSERFGOED IN VOORBEREIDING

SIWE beantwoordde in 2008 de VCM-projectoproep 10.000 € en werd laureaat. Nog dit jaar wordt een sensibiliserende publicatie omtrent ingenieurs-erfgoed gerealiseerd. De publicatie zal een steekproef geven van het nog bestaande industrieel en technisch erfgoed en verwijzen naar de beroepsgroep die mede aan de oorsprong stond van het verwezenlijken ervan, nl. de ingenieurs. De publicatie heeft ook een didactisch doel naar jongeren toe.

De overheid wil tegenwoordig jongeren aanzetten tot de keuze van meer technische beroepen. SIWE wil echter aantonen dat een technisch proces vrijwel steeds ook een culturele dimensie incarneert hebben : industrie wordt cultuur.. In vergelijking met bv. architecten zijn de ingenieurs doorheen de geschiedenis veel minder voor het voetlicht getreden, ook in ons land. Door de rol van de Belgische ingenieurs bij het stand komen van het industrieel erfgoed te beklemtonen, hoopt SIWE deze belangrijke beroepsgroep meer bewust te maken van de waarde van “hun” erfgoed. Wij zijn ook nog altijd opzoek naar belangrijke uitvindingen door Belgische ingenieurs in de naoorlogse periode. Alle info is welkom op info@siwe.be of bij Bruno DE CORTE ,bij SIWE op 016/584342.

SIWE-ACTIVITEIT TIJDENS “WEEK VAN DE SMAAK 2009”

In november 2009 vindt de “Week van de Smaak” plaats, waaraan SIWE zal deelnemen.

De succesrijke tentoonstelling “Een blik op Marie Thumas” zal op een andere locatie dan vorig jaar te bezoeken zijn. U verneemt binnenkort alle praktische informatie via www.siwe.be en in een volgende SIWE-Nieuwsbrief.

VRIJDAG 27 NOVEMBER 2009: STUDIENAMIDDAG “ACADEMISCH WETENSCHAPPELIJK TECHNISCH ERFGOED” IN GENT

De SIWE-Rondetafel “Academisch Wetenschappelijk Technisch Erfgoed”, gehouden in het Thermotechnisch Instituut van de KULeuven op 9 december 2008, krijgt een vervolg. In samenwerking met het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen van de Universiteit Gent organiseert SIWE een tweede studienamiddag op vrijdag 27 november 2009 te Gent. Het programma, deze keer onder meer gericht op de inventarisatie van collecties academisch wetenschappelijk erfgoed, is heden in voorbereiding. Alle praktische informatie over dit gebeuren wordt gecommuniceerd in de volgende SIWE-Nieuwsbrief.

OPROEPEN

ONTDEK DE INDUSTRIECULTUUR IN DE EUREGIO MAAS-RIJN

Sinds 1998 werken Belgisch en Nederlands Limburg, de provincie Luik en de regio Aachen nauw samen. De “Vereniging van de industriemusea in de Euregio Maas-Rijn” werkte ook de regionale route uit van ERIH (‘Europese Route van het Industrieel Erfgoed’, zie www.erih.net). Een gegevensbank (www.industriemusea-emr.nl) en een vernieuwde toeristische kaart nodigen u uit op zelf op ontdekkingsstocht te gaan. Ook interessant in dit verband zijn de volgende sites: www.wolroute.net en www.deroutevanhetvuur.be.

We vermelden hierna de sites uit België.

Uit de provincie Limburg:

- het Vlaams Mijnmuseum te Beringen (www.steenkool.be);
- het Wissen en Bezoekerscentrum van de Maas en de Vlechtkunst te Dilsen-Stokkem (www.dewissen.be);
- het Brouwerijmuseum te Bocholt (www.bocholterbrouwerijmuseum.be);
- het Nationaal Jenevermuseum te Hasselt (www.jenevermuseum.be);
- het Museum van de Mijnerwingswoning te Eisden (www.erfgoedeisden.be).

Uit de provincie Luik:

- Maîtres du Feu te Amay (www.laroutedufeu.be);
- Blegny-Mine (www.blegnymine.be);
- Carrière souterraine du Petit Blanc te Comblain-au-Pont (www.comblainaupont.be);
- Maison de la Métallurgie et de l’Industrie te Luik (www.mmil.be);
- Musée des Transports en commun du Pays de Liège (www.infotec.be);
- het Göhltalmuseum / Zinkmuseum te Kelmis (www.kelmis.be/de/tourismus/musee_gueule.htm),
- Musée de la Pierre te Sprimont (www.lesmuseesenwallonie.be);
- Centre touristique de la laine et de la mode te Verviers (www.aqualaine.be).

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

BELGIË

TSP EN HET BELGISCHE SPOORWEGPATRIMONIUM

Moeten wij nog wijzen op de grote verdiensten van TSP (Toerisme & Spoor Patrimonium vzw) op het gebied van het behoud en beheer van het Belgische spoorwegpatrimonium ? Naast een vaste stek in het spoorwegmuseum van Saint-Ghislain organiseert deze vereniging tal van exclusieve spoorritten doorheen heel het land. Zo wordt op 26 juni 2009 de gerestaureerde diesellocc 5183 (gebouwd in 1961-1963 door Cockerill) en sedert 2002 in bezit van TSP, ingehuldigd. Vertrek van een dagrit richting Kempen om 8.30 uur vanaf Brussel-Noord. Voor reservatie (en alle bijkomende informatie) kan u terecht op de prachtige website www.pfttsp.be.

VLAANDEREN ALGEMEEN

ZONDAG 13 SEPTEMBER 2009: OPEN MONUMENTENDAG VLAANDEREN.

Het thema van OMD is dit jaar “**zorg**”. Dit brede onderwerp heeft raakvlakken met de geschiedenis en van industriële maatschappij. We nemen bij wijze van voorbeeld de ontwikkeling van de moderne ziekenzorg en het bouwkundig en medisch wetenschappelijk erfgoed van ziekenhuizen en verzorgingshuizen. Zie voor raadpleging van het volledig programma www.openmonumenten.be.

LEERSTOEL VOOR PREVENTIEVE CONSERVATIE

Eind maart werd de Unesco-leerstoel “Preventieve conservatie en monitoring van het erfgoed ingehuldigd. Het Raymond Lemaire International Center for Conservation (RLICC) slaat daarvoor de handen in elkaar met Monumentenwacht Vlaanderen en de universiteit van Cuenca (een werelderfgoedstad in Ecuador). Prof. Koen VAN BALEN, RLICC-directeur: “Om de zeven jaar worden de werelderfgoedsites geëvalueerd en de conservatie van gebouwen op de Unescolijst nagetrokken. Het Unesco bleek in dat kader nood te hebben aan specifieke expertise”. Daarom werd deze leerstoel ingehuldigd. Preventieve conservatie legt de nadruk op passende onderhoudswerken en is duur-

zaam en effectief. Met de universiteit van Cuenca als partner, hoopt men op expertise-uitwisseling tussen noord en Zuid, iets wat Unesco zelf van de nieuwe leerstoel verwacht. Meer informatie op <http://sprecomah.eu/rlicc> (P.V., vrij naar “Campuskrant”, KULeuven, 29/04/2009).

KENT U “BOM-VLAANDEREN” ?

In het kader van BOM-Vlaanderen (staat voor “Bewaring & Ontsluiting van Multimediale data”) werden op 24 april jl. actoren uit het beleid, het werkveld van erfgoed en cultuur uitgenodigd om samen te werken rond het thema “Duurzame lange termijnarchivering en ontsluiting van wetenschappelijk en cultureel erfgoed – Samenwerkingsverbanden”. Meer hierover op de website van FARO : <http://faronet.be/blogs/helene-verrycke/>

DE EERSTE INSTALLATIES I.V.M. KERNENERGIE IN DE KIJKER

We berichtten in vorige SIWE-Nieuwsbrief reeds over een VVIA-studiedag in het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK) te Mol. De problematiek van het behoud van een aantal ca. 50 jaar oude (nog steeds bedrijvige) installaties i.v.m. kernenergie kreeg ook aandacht in de media, o.m. in ‘Terzake’ (Canvas) van 15 mei jl. De “BR 1”, de oudste civiele reactor (van België en Europa) werd 53 jaar geleden in gebruik genomen. Volgens Dhr. Pierre D’HONDT (adj.-directeur SCK-Mol) is deze nog steeds niet versleten, integendeel. Door zijn leeftijd en zeldzaamheid is het toestel wel al ‘werkend erfgoed’ en is bvb. de BR 1 als ‘patrimonium in bedrijf’ te behouden en te koesteren, zo denkt ook Adriaan LINTERS (VVIA). Interessant was ook het aansluitend Canvas-interview met politica Tinne VAN DER STRAETEN (Groen!) over de afweging van behoud of afbouw (waarvoor astronomische sommen voorzien zijn). Ze pleitte voor een goed overheidsbeheer terzake, in het bijzonder in verband met de “spaarpot” voor nucleaire afbouw, want –verklaarde de politica- “dat geld komt tenslotte volledig uit de zak van de belastingbetaler”.

TOPSTUKKEN INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN VLAANDEREN

Het was jaren windstil nadat SIWE (tot tweemaal toe) een niet beantwoorde aanvraag indiende om in samenwerking met andere IWE-actoren een goed onderbouwde lijst van roerende “topstukken industrieel en wetenschappelijk

erfgoed” in Vlaanderen samen te stellen. In het Belgische Staatsblad van 21 april jl. verscheen een allereerste dergelijke ontwerprijst.

De eerste “lijst” bevat wel slechts zes items. Zij omvat twee verzamelingen (Drukkerij Plantin-Moretus uit Antwerpen en de machinecollectie van het Thermotechnisch Instituut van de KULeuven) en vier objecten, nl. de eind 18de eeuwse twijnmolen, de spinmolen mule jenny (beiden bewaard in het Gentse MIAT), de vlaswingelturbine Vansteenkiste (Nationaal Vlasmuseum te Kortrijk) en de convertor voor staalvervaardiging te Heverlee (opgesteld aan de Campus Arenberg van de KULeuven).

Het is een positief begin maar is tezelfdertijd toch ook teleurstellend: aan dit tempo duurt het nog vele jaren vooraleer een representatieve keuze van ‘roerende’ topobjecten uit de IWE sector zullen opgenomen zijn. Terwijl we weten dat niets meer en sneller wordt bedreigd met verminking, vernietiging of met verkoop naar het buitenland dan ons industrieel en wetenschappelijk erfgoed (denk aan het lot van een unieke Antwerpse havenkraan, de graan-elevator Antwerpen 19 en het naar Duitsland versaste stoomschip Phenol uit Zelzate). Tenslotte zijn er nog de zwaar bedreigde Doelse Koggen, erfgoed van wereldformaat, waarvan de conservatie hoogdringend is en de toestand met de maand verslechtert. Deze kritische en opbouwende bedoelde kanttekeningen gelden (helaas) ook voor topobjecten en -collecties.

MOLENFORUM VLAANDEREN vzw

In 2008 ontstond Molenforum Vlaanderen vzw als gevolg van de behoefte om tussen molenverenigingen en –musea een **samenwerkingsplatform** te creëren. Het streeft na als een overkoepelend forum te fungeren, dat alle onderzoeksvelden van de molinologie (in de ruimste betekenis) behartigt. Voor meer informatie verwijzen naar de volgende website:

www.molomformvlaanderen.be. Contactadres: Molenmuseum, Kerkstraat 3, 2890 Sint-Amands-aan-de-Schelde. E-mail: info@molenforumvlaanderen.be.

OUDE LIFTEN IN GEVAAR

Naar schatting 75.000 oude liften moeten tegen 2013 worden gerenoveerd of vervangen door nieuwe aan de Belgische en Europese regelgeving conforme types. Het waardevolle erfgoed van oude liften (volledig geïntegreerd in het gebouw) wordt in gevaar gebracht: de restauratie is voor vele eigenaars een peperdure en dus een onhaalbare onderneming”. Ook de sociale gevolgen van de op til staande maatregelen mogen niet onderschat worden.

(K.H. naar een bericht in De Standaard op 4 april 2009).

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: KRITISCHE NOOT VAN SIWE BIJ TENTOONSTELLING KAAILAND

SIWE berichtte reeds in de vorige Nieuwsbrief over de interessante tentoonstelling "Kaailand". Hierna volgt de brief die SIWE op 31 maart jl. stuurde naar de Antwerpse overheid. We hopen dat dit ten goede komt aan het erfgoed van de Antwerpse kaaien.

Leuven, 31 maart 2009

*Aan het College van Burgemeester en
Schepenen van de Stad Antwerpen,
Stadhuis, Grote Markt,
2000 ANTWERPEN*

Betreft : Voorontwerp Masterplan Scheldekaaien

*Zeer geachte Heer Burgemeester,
Zeer geachte Dames en Heren Schepenen,*

Ik richt u dit schrijven als voorzitter van SIWE vzw (Steunpunt voor Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed), de door de Vlaamse overheid erkende organisatie inzake industrieel en wetenschappelijk erfgoed. Onze vereniging is uiteraard zeer bekommerd voor het behoud en de herwaardering van het industrieel erfgoed in Vlaanderen en Brussel, dus ook en niet in het minst in de Scheldestad.

Met veel aandacht heb ik de tentoonstelling "Kaailand" bezocht en het de documenten "Voorontwerp Masterplan Scheldekaaien" bekeken. De plannen aangaande de toekomstige waterkering en het "kaaienplan" in het algemeen bevinden zich heden nog in de voorontwerpfase, maar dit is niets te vroeg om in naam van SIWE vzw de volgende opmerkingen te formuleren.

Op het syntheseplan wordt van de hele bebouwing in de nabijheid van het Loodswezengebouw enkel het 'Belgisch Loodswezen' als te behouden gebouw (in het lichtgeel) ingekleurd. Dit is o.i. ook af te leiden uit de beschrijving bij punt 3.03a van het Masterplan ('Nieuw gebouwd programma omheen gebouw Loodswezen') die alle mogelijkheden openlaat. We citeren :

“Een bouwenveloppe zal de benodigde marge inbouwen om een herbestemming van het Loodswezen toe te laten (...) Op deze scharnierplek kan de skyline worden aangevuld met een nieuw gebouw”.

Wij willen in het bijzonder wijzen op de zeer grote waarde van het in 1899 opgerichte stadsmagazijn, onmiddellijk ten zuiden van het eigenlijke Loodswezengebouw, maar ook op de andere gebouwen in de directe omgeving ervan.

Uit de synthesekaart, zoals die heden gepresenteerd wordt, leiden wij af dat het bij de rechtekking van de Scheldeoever gebouwde ijzeren hekken, rustend op natuurstenen onderbouw, heden nog aanwezig tegenover de Ernest Van Dyckkaai, de St.-Michielskaai en de Plantinkaai, maar ook in meer zuidelijke richting, niet als te behouden wordt ingekleurd. Wij vonden ook geen verwijzing naar mogelijk behoud ervan in de beschrijvende teksten. Wel staat een deel van dit waardevolle hekken op blz. 133 afgebeeld in het boek “Kaailand” die de tentoonstelling omtrent het Masterplan begeleidt.

De lichtgele inkleuring, waarmee “behoud” wordt aangegeven, is in de zone 3.07a (Industriezone Petroleum Zuid) volledig afwezig. Studies in het verleden wezen reeds op de waarde en de uniciteit in Vlaanderen van deze industriële omgeving. Het moet o.i. mogelijk zijn om een aantal representatieve relicten, zoals o.m. de uitzonderlijke metalen constructie die petroleumleidingen schraagt langsheen de Naftaweg, in de toekomstige inrichting van dit gebied te integreren. Ook inzake de toekomst van de atoomschuilkelders langsheen het zuidelijk gedeelte, waarvan het groot historisch belang benadrukt wordt op pagina 130 van de publicatie “Kaailand”, is het voorontwerp niet duidelijk.

SIWE vzw wil met deze constructief bedoelde opmerkingen bijdragen tot een erfgoedvriendelijke (inclusief het industrieel erfgoed) houding in dit belangrijk dossier. De vereniging wil met haar specifieke expertise in het debat, dat heden gevoerd wordt, gehoord worden en wenst deze expertise ten dienst stellen van het beleid.

In de hoop van een reactie en erop rekenend om op de hoogte te worden gehouden aangaande de verdere ontwikkelingen in dit belangrijk dossier, verblijf ik

*Met de meeste hoogachting,
Patrick Viaene / Voorzitter SIWE vzw*

ANTWERPEN: HET RIJN- EN BINNENVAARTMUSEUM

Foto's A.B. LIOMAR, ANGELE & MON DESIR

Binnenzicht MON DESIR

Nu het Nationaal Scheepvaartmuseum in “Het Steen” gesloten is en het MAS nog in de steigers staat, biedt het **Rijn- en Binnenvaartmuseum** te Antwerpen meer dan ooit een alternatief voor een boeiende kennismaking met een belangrijk aspect van de scheepvaartactiviteit en -erfgoed, namelijk de Rijn- en binnenvaart. Het museum is ondergebracht in niet minder dan drie originele en voorbeeldig onderhouden schepen: de spits “MON DESIR” (gebouwd in 1913), het motorschip “ANGELE” (1923) en de moderne motorspits “LIOMAR” (1959). Niet alleen de schepen zelf zijn buitengewoon interessant. Ook de collecties zijn indrukwekkend: ontelbare scheepsmodellen, unieke foto's en archiefdocumenten, werktuigen en instrumenten gebruikt bij het varen, bij het onderhoud en herstellen van de schepen, enz.

De schepen liggen aangemeerd in het Bonapartedok (kant Godefriduskaai, vlak naast de bouwwerf van het MAS). Waladres (voor briefwisseling e.a.): Italiëlei 51 2000 Antwerpen.

Praktisch:

Het Rijn- en Binnenvaartmuseum, Bonapartedok Antwerpen is toegankelijk elke woensdag van half april tot half oktober van 14 tot 18 uur. Op andere tijdstippen is bezoek mogelijk na afspraak. Voorzitter van het Rijn- en Binnenvaartmuseum is Roland Van Cleempoel, tel. 03/225.00.15, secretaris is C. Rademakers, tel. 03/644.45.05. Telefoon Museumschip ANGELE: 03/232.86.70.

ANTWERPEN: TENTOONSTELLING 125 JAAR STUIVENBERG

Van 25 april tot 25 oktober 2009 loopt in een fraaie historische zaal van het bekende Antwerpse Stuivenberg ziekenhuis een tentoonstelling “125 jaar Stuivenbergziekenhuis”. Toegang (Lange Beeldekensstraat 267, 2060 Antwerpen) op donderdag en vrijdag van 10 tot 16 uur en op zaterdag en zondag van 12 tot 16 uur. Er is een gelegenheidspublicatie in voorbereiding. Informatie: Mevr. Edith Forceville (tel. 03/217.75.27).

Zie ook: <http://www.zna.be/125jaarstuivenberg>

Uit ppt van Pit De Jonge

ANTWERPEN: WATERKANT'09

Voor de vierde maal vindt in Antwerpen (tijdens het weekend van 25, 26 en 27 september 2009) “WaterkAnt” ofte “WaterkAntwerpen” plaats. Beleef “scheepse” gezelligheid op het Eilandje en de oude dokken en bezoek er klassieke schepen, contacteer de voortrekkers van nautische behoudsverenigingen. Wees erbij tijdens de feestelijke invaart, roeiregatta's, de infomarkt watergebonden erfgoed en veel randanimaties. Organisatie: WaterkAnt vzw, Dhr. Pit de Jonge, tel. 03/232.37.19, info@shiptoshore.be. Meer info op www.waterkant09.be

ANTWERPEN: Kent u de vzw MARITIEM & LOGISTIEK ERFGOED?

Sinds de late middeleeuwen werden de scheepsladingen toevertrouwd aan havenarbeiders, gegroepeerd in gildenstructuur of naties. Deze ontleenden hun naam aan de goederen die zij versjouwd en de gereedschappen die zij daarbij gebruikten. De val van het ancien regime maakte een eind aan de stedelijke ambachten en gilden. De naties werden commerciële vennootschappen. De opkomst van de stoomvaart omstreeks 1850 bracht het fenomeen van de stouwers mee: ze behandelden de goederen op het schip zelf en de naties namen de geloste goederen in ontvangst achter de blauwen steen. Schaalvergrotingen, privatiseringen en kapitaalsverhogingen veranderden na

WO II het gezicht van de haven. Door samenwerking en fusie slaagden naties en stouwerijen erin de structurele wijzigingen op te vangen en zij groeiden uit tot moderne terminaloperatoren. Sommige naties sloegen de weg in van opslag, transport, expeditie en logistiek. Forklifts, straddle carriers en stackers verdrongen driepikkels, 'pirrewitjes' en natiewagens. Daarbij ging een groot deel van het maritieme en logistieke erfgoed verloren.

End 2003 startte de Katoen Natie een project om het historisch erfgoed van de havenbedrijven te redden. Vrijwilligers hielpen mee om het te inventariseren en het te herstellen. In 2005 werd de vzw Maritiem & Logistiek Erfgoed opgericht. De drie hoofdopdrachten van de vereniging bestaan uit:

1. verzamelen, inventariseren en bewaren;
2. interesse wekken bij het grote publiek;
3. het onderzoek over het Antwerpse havenerfgoed stimuleren en contacten onderhouden met de andere erfgoedactoren in dit domein.

De vzw Maritiem & Logistiek Erfgoed verzamelde in relatief korte tijd een indrukwekkende collectie documenten, werktuigen en getuigenissen bijeen, die het rijke verleden van de haven doen herleven. Intussen worden verder werk gemaakt van het ontsluiten en bestuderen van bedrijfsarchieven van oude naties en aanverwante bedrijven en werd een gespecialiseerde bibliotheek uitgebouwd.

De brochure "Over driepikkels & pirrewitjes. Het verleden van de Antwerpse haven herleeft!", uitgegeven door de vzw, vertelt u meer over dit prachtig initiatief. Contactadres: Van Aerdtstraat 33, 2060 Antwerpen. Contactpersoon: Johan Eeckelaert, tel. 03/221.69.69, johan.eeckelaert@katoennatie.com.

ANTWERPEN: DE BAKSTENEN VAN DE BRIALMONTFORTEN & DE FORTENDAG 2009

Bij een gesprek onder SIWE-bestuurders kwam de vraag naar boven omtrent de herkomst van de bakstenen, gebruikt bij de bouw van de Brialmontforten en andere vestingswerken. We gingen te rade bij de Simon Stevinstichting, die ons o.m. doorverwees naar volgende studie: Piet LOMBAERDE (red.), Vesting Antwerpen. De Brialmontforten. Gent (Pandora / Snoeck, Ducaju & Zoon) 1997 (ISBN 90-5325-076X). Doordenkertje: om gedurende vier jaar over de benodigde 250 miljoen bakstenen per jaar te beschikken, kocht de compagnie Générale bestaande steenbakkerijen op en richtte er nieuwe op. Zie in dit verband R. HAVERMANS, De militaire steenbakkerijen in Kalmthout-Kapellen in 1862. In : Calmthoutiana, jg. 26, 1964, p. 77 e.v. Zie ook R. BAETENS,

Omvang en productie van de baksteennijverheid in de Rupelstreek (16de – 20ste eeuw). In : Bijdragen tot de Geschiedenis, 62, 1979, nr. 1-2, p. 142. Aangezien er bij de baksteenproductie voor de forten 13.000 arbeiders nodig waren, werden er in eerste instantie officieren van de Genie ingeschakeld en daarna 5000 militairen die 8 tot 10 uur werkten (naderhand ook op zaterdagen). Zie hierover ook: C. DE SCHRIJVER, De omwalling van Antwerpen van 1857. In: Het Ingenieursblad, jg. 35, 1966, nr. 1, p. 36.

We brengen nog eens de studiedag “**Het Nationaal Reduit en de Antwerpse Brialmontforten**” in herinnering, die plaatsvindt op zaterdag 13 juni van 9.30 tot 17 uur in Fort 4 te Mortsel (zie www.150jaarfortengordel.be, inschrijven en voorafbetaling (20 €) verplicht).

Tenslotte (voor wie nog veel meer wil weten en zien over de Antwerpse en Vlaamse forten of vestingbouw in het algemeen) is op 1 augustus 2009 de “**FORTENDAG 2009**”. De manifestatie vindt plaats in Fort 2 te Wommelgem. Er zijn rondleiding, een infobeurs en nog veel meer. (Met dank aan Karel HAUSTRAETE)

ANTWERPEN: RED HET STADSPARK (EN KOESTER DE HANGBRUG)

U kan nog steeds de petitie ondertekenen waarmee de actiegroep “Red het Stadspark” de verantwoordelijken wil aanmanen tot een doordachte en erfgoedvriendelijke aanpak bij op til werken in het stadspark : cfr. petitie.stadspark@gmail.com. Het stadspark blijft sterk in de belangstelling en de laatste aflevering van M&L (jg. 28/nr. 2) bevat een uitgebreide bijdrage van Katrien Hebbelinc : “Friedrich Eduard Keilig en het stadspark van Antwerpen”.

Bij het bezoek van SIWE aan het park, een tijdje geleden (zie vorige SIWE-Nieuwsbrief) viel het op in welke slechte staat zich de beschermde hangbrug bevindt. Daarom deze korte volgende tekst, die wijst op de hoge erfgoedwaarde van deze zeldzame brug.

Historiek van de parkbrug

De lijst van de bewaarde 19de eeuwse hangbruggen in België is kort : de hangbrug in het kasteelpark te Wissekerke (1824), de hangbrug Hof ter Wallen te Olsene (1854), de Antwerpse parkbrug (1869), de hangbrug in een tuin te Zelzate (1880-85), de parkbrug te Vilvoorde (1899) en de hangbrug van kasteel Cortewalle te Beveren (1900-05).

De Antwerpse parkbrug werd dus gebouwd in 1869. Dat was slechts één jaar nadat beslist werd om een park aan te leggen op het domein van de Spaanse

vestingwerken. De Duitse landschapsarchitect Frederic Eduard KEILIG (1827-1895) voorzag meteen een vijver in het park. Deze moest herinneren aan de grenzen van het voormalig fort. Het reliëf, typisch voor de Engelse landschapsstijl, zorgde voor steile wanden langs bepaalde plaatsen van de vijver. De hoogste punten zouden door een metalen hangbrug verbonden worden. Spontaan inhakend op de geruchten hierover, stuurde de Société John Cockerill een voorstel van ontwerp, dat sterk geleek op de hangbrug in het park "Buttes de Chaumont" te Parijs, ingericht in een voormalige steengroeve. De aanwezigheid van vaste rotsen maakte het daar mogelijk de hangkabels in het rotsmassief te verankeren. In Antwerpen was dit verankeringsstelsel niet toepasbaar, zo zag ook de Antwerpse stadsingenieur VAN BEVER het. De stad schreef in het najaar van 1868, na het vastleggen van de brugafmetingen, acht constructeurs aan, maar slechts twee ontwerpen werden ingestuurd,   n van de Société Lucien Van der Els et Cie (17.500 Francs) en één van de Etabl. Cail & Halot te Brussel (10.950 Francs), die de uitvoering gegund kreeg (november 1868). Men hoopte de brug in mei 1869 te kunnen openen, maar dit gebeurde pas in augustus: toch een hele prestatie!

Een paar technische bijzonderheden

De staalkabel voor de Antwerpse parkbrug werd vervaardigd in Gateshead (Engeland). Na enige vertraging kon op 6 augustus 1869 de montage afgewerkt worden en 's anderendaags (24 uur lang) een proefbelasting (tot 300 kg/m²) geplaatst worden, wat in het brugmidden een doorbuiging opleverde van 40 cm. Na het wegnemen van de belasting bleef een aanvaardbare doorbuiging van 10 cm over: de brug kon opengesteld worden voor het publiek. De hangbrug hangt 12 meter boven het water en overspant 27,5 meter. Het houten brugdek wordt gedragen door met klinknagels samengestelde I-profielen, die dwars over de looprichting liggen. Deze I-profielen worden aan hun einden bevestigd aan hangstaven die de krachten naar de hangkabel brengen. De hangkabels spannen tussen gietijzeren kolommen, die onderling verbonden zijn en dus "portalen" vormen. Ter hoogte van de kolom gaat de trekkracht van de hangkabel over in 2 trekstangen die naar het funderingsmassief worden geleid. Om de stijfheid van de brug te verhogen werden de kolommen iets naar buiten geschoven t.o.v. het brugdek (wat de kabel stabiel maakt), werd de leuning (borstwering) uitgewerkt in "vakwerk" en werden windverbanden tussen de I-profielen geplaatst. In de tijd van de bouw was de klinknageltechniek nog nieuw. Dit geldt ook voor het gebruik van kleine U- en L-profielen om grotere profielen mee te maken (zoals I-profielen). Opmerkelijk zijn ook de scharnierende kolomvoeten. De brug bezit een bakstenen verankeringsmassief, ontworpen op een kracht van 40.000 kg op te nemen. De maximaal toelaatbare mobiele belasting is 200 kg/m². Bij andere onderdelen (kabels, trekkers) is dit 500 kg/m².

De hangbrug als monument

In 1971 werd de brug gesloten voor het publiek, de hangkabel was toen voor 50 % (!) gecorrodeerd en de leuninggen waren onveilig. Er volgde een aanvraag van de stad tot klassering in 1976. Dit leidde tot renovatiewerken. De brug was gedimensioneerd op een belasting van 300 kg/m². Er was geen functie-wijziging, derhalve was geen supplementaire versterking nodig. De renovatiewerken hadden drastische gevolgen: de samengestelde U-profielen die het houten brugdek dragen werden vervangen door hedendaagse I-profielen. Ook de windverbanden, de stijlen en de hangkabel werden vervangen. Veel origineels ging bij de “restauratie” verloren. Als men de brug niet goed onderhoudt kan de geschiedenis zich herhalen. (Vrij naar de bijdrage van Ine WOUTERS & M. DE BOUW, 19de sierbruggen in België. In: Bruggen, Tijdschrift van de Nederlandse Bruggenstichting, jg. 16, nr.1, p.8-24.)

ANTWERPEN: DRIES VAN NOTEN PLEIT VOOR MEER RESPECT VOOR ERFGOED

Modeontwerper Dries Van Noten is door de Kamer van Koophandel van Antwerpen opgenomen in de “Galerij der prominenten”. Van Noten, die zijn “flagship store” onderbracht in een historisch pakhuis langsheen de Godefriduskaai (in het hart van de oude haven) pleitte als gelauwerde voor meer respect voor het rijke erfgoed van de stad en noemde zelfs het Goederenstation Noord en het Stadspark. “Niet de nostalgie is daarbij belangrijk maar de toekomst”. Wijze woorden van deze Antwerpse modeontwerper...

BERCHEM (ANTWERPEN): BEZOEK HET VLATAM

VLATAM staat voor “Vlaams Tram- en Autobusmuseum” en presenteert de levende geschiedenis van tram en bus in Vlaanderen. In de voormalige, als monument beschermde tramloods Groenenhoek (gebouwd in 1912) presenteert het VLATAM onder meer de eerste elektrische tram in Antwerpen (1899), het open zomerrijtuig 216 uit Gent (1909), een stoomtramlocomotief met aanhangrijtuig tweedeklas met kachelverwarming, en andere topstukken. U bent welkom in het Vlatam elke zaterdag, zondag en feestdag van 15 april tot 15 oktober van 14 tot 17.30 uur.

Meer info op <http://www.delijn.be/over/vlatam/index.htm>

BOOM-WILLEBROEK-MECHELEN: “VUUR!WERK 2009”

We hebben reeds bericht over de studiedagen “In vuur en vlam” die te Boom plaatsvonden in het kader van “VUUR!WERK 2009”. We herhalen dat deze cultuurbiënnale, die doorloopt tot 20 september, tijdens talrijke gratis evenementen kunstenaars en ondernemers in een dynamische ontmoeting wil samenbrengen. Men vindt het volledige programma van dit prachtig initiatief op website www.vuurwerk2009.be. Er is synergie met een ander festival, “Stadsvisioenen” (www.stadsvisioenen.be) dat de 450ste verjaardag van het aartsbisdom Mechelen als uitgangspunt heeft.

VUUR!WERK 2009 is ook een gelegenheid om in de Rupelstreek de drie baksteenmusea te bezoeken, die elk op een aparte manier het technische, historische, sociale verhaal van de baksteen- en dakpannennijverheid in beeld brengen. Dat zijn:

- 1/ EMABB, Noeveren 67, 2850 Boom. Tel.: 03/888.15.85 (www.emabb.be).
- 2/ 'T GELEEG, Steenberghoekstraat 20, 2840 Rumst. Tel.: 03/844.49.74..
- 3/ MUSEUM RUPELKEI, Uitbreidingsstrat 33, 2840 Terhagen. Tel.: 03/888.39.47 (Dhr. P.Switsers) of 03/888.19.51 (Dhr. G. Verschelden).

In elk van deze musea beweegt er nogal wat en lopen diverse projecten. Zo werd op 30 mei 2009 om 14.00 uur de steenbakkerijsite Frateur (Noeveren 196 te Boom), de jongste tijd beheerd door Steenbakkerijmuseum “'t Geleeg”, plechtig geopend.

We vestigen ook uw aandacht op de brochure “Groepsbezoeken Rupelstreek en Vaartland 2009”, gepubliceerd door Toerisme Rupelstreek en Toerisme Vaartland (www.toerismेरupelstreek.be). De brochure vermeldt vaartochten, bezoeken aan het Productiecentrum Notmeir-Walem (te Walem) van Antwerpse Waterwerken, aan de Belgicawerf te Boom-Noeveren, aan vzw De Steenschuit, aan brouwerij Moortgat te Breendonk/Puurs, enz.

DEURNE (ANTWERPEN) : TENTOONSTELLING “VAN KEMPEN, van ZILVERSMID tot FABRIKANT

Tot 21 juni loopt in het Zilvermuseum Sterkshof, Hooftvunderlei 160 te 2100 Deurne, de tentoonstelling “Van Kempen, van zilversmid tot fabrikant”. Als ambachtelijk bedrijf was Van Kempen al belangrijk op het eind van de 19de eeuw. Door de groeiende vraag naar tafelzilver kwam de gemechaniseerde productie van zilveren voorwerpen op dreef en groeide de firma Van Kempen in de eerste helft van de 20ste eeuw uit tot de bekendste zilverproducent van Nederland onder de naam “Koninklijke Van Kempen & Begeer”. Toegang tot de tentoonstelling van dinsdag tot zondag van 10 tot 17.30 uur.

Meer informatie: www.zilvermuseum.be E-mail: info@zilvermuseum.be

MECHELEN: AAN LAMOT IS NIETS VERDIEND

De renovatie van het erfgoed- en congrescentrum Lamot heeft de Stad Mechelen dubbel zoveel gekost als gepland, bijna 12 miljoen euro. Het centrum is al open sinds september 2005, maar de Stad heeft nog niet alle facturen betaald, want er is discussie ontstaan over de afwerking van het gebouw (over meer dan 400 punten !), dixit adjunct-secretaris Johan Vrelust. Onder meer de zeer slechte staat van de kaaimuren was een reden voor een aanzienlijke meerkost. Aannemer Welleman General Contractor en de Stad stelden na veel discussies een expert-bemiddelaar aan om tot een vergelijk te komen. De som voor de werken, toegewezen aan de aannemer voor 4,4 miljoen euro, werd na discussies opgetrokken tot 4,4 plus 2,3 miljoen euro extra. De verwijlinteressen lopen intussen op tot meer dan 430.000 euro en er zitten nog meer adders in het gras ! Over heel de zaak lopen de ideeën van de meerderheid en de oppositie in Mechelen zeer ver uiteen.

(Vrij naar Gazet van Antwerpen, 29/04/2009)

TURNHOUT: ACHTERKANTEN IN HET MUSEUM VAN DE SPEELKAART (ter herinnering)

Tot 30 augustus 2009 kan u in het Nationaal Museum voor de Speelkaart te Turnhout een boeiende expositie bezoeken "Achterkanten – Ruggen van kaarten". U ontdekt waar u normaal niet op let: decoratie, reclame, advertenties, maar ook minuscule tekens van valsspelers. Adres: Druivenstraat 18, 2300 Turnhout. Toegang: dinsdag tot zaterdag 14-17 uur, zondag 11-17 uur. Meer informatie op www.tram41.be

PROVINCIE LIMBURG

AS: KOLENSPOOR STARTTE EEN NIEUW SEIZOEN

Kolenspoor vzw startte op 24 april jl. het nieuwe seizoen. De data van de ritten met historische locs en rijtuigen langs het traject As-Eisden vindt men op www.kolenspoor.be en de contactpersoon is de onvermoeibare Jan Van Gompel, Stationsstraat 124, 3665 As (Tel.: 089/62.28.67), emailadres: info@kolenspoor.be.

BEVERLO: Het BAROMETERMUSEUM

Dit privaat museum biedt u een speels en uitgebreid overzicht van een eeuwenlange weer- en klimaatgeschiedenis. Test in het museum uit hoe zwaar kwik is en ontdek dat ook lucht een gewicht heeft. Bewonder oude in hout uitgesneden en recente barometers. Kom te weten wat het nut is van barometers bij scheepvaart en poolreizen. Adres: Genebroekstraat 94, 3581 Beverlo (deelgemeente van Beringen). Praktische informatie en toegangsvoorwaarden op www.barometers.com (foto uit deze website).

NIEL-BIJ-AS; ANTIEKE TRACTOREN

Het “Langers Lanz-Bulldoghof Museum” herbergt een indrukwekkende collectie gerestoreerde tractoren van het merk Lanz-Bulldog. Deze tractoren waren zeer geliefd door hun duurzaamheid, kracht en betrouwbaarheid. Het museum huisvest ook talrijke landbouwmachines en werktuigen, die kunnen aangedreven worden door stationaire motoren. Adres Hoogstraat 277, 3665 Niel-bij-As. www.as.be/content/content/record.php?ID=76&s_navID=107 (zie foto)

WATERSCHEI: INTERNATIONALE MIJNWERKERSDAG

Op 24 mei 2009 ging in Waterschei de “Internationale Mijnwerkersdag” door. Deze dag wordt om beurten in telkens een andere regio georganiseerd. Na een Misviering en een grootse stoet van de kerk naar de koolmijn André Dumont, opgeluisterd met mijnwerkersfanfares volgde een receptie en gezellig samenzijn voor de talrijke deelnemers uit de talrijke mijnbekkens.

WINTERSLAG: COALFACE DOET MEE AAN PROJECT IN ALSDORF

Coalface Gallery doet mee aan “Energierich Bergbau” (www.energeticon.de); een project dat van 24 april tot 28 juni 2009 loopt in het mijnstadje Alsdorf (nabij Aken). Zie ook www.hetvervolg.org en www.coalface.be. In Coalface Gallery loopt tot 5 juni 2009 (om 13 uur is er dan een “finissage”) de fototentoonstelling “Mon Pays Noir” van Olivier CORNIL (geboren in Charleroi in 1976). De tentoonstelling is gratis toegankelijk van woensdag tot vrijdag van 13-17 uur en op zondag van 13 tot 17 uur.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

DENDERMONDE: EXPOSITIE OVER HOUTBEWERKING

Tot 9 augustus 2009 loopt in het Museum voor Volkskunde, Begijnhof 25 te Dendermonde een boeiende tentoonstelling "*De houtbewerking en zijn gereedschap*". Deze expositie is samengesteld uit objecten uit de eigen museumreserve. Openingstijden: dinsdag tot zondag 9.30 tot 12.30 uur en 13.30 tot 18 uur. (ter herinnering)

GENT: Tentoonstelling "ROEST OP HET IJZEREN GORDIJN"

Tot 14 juni loopt een bijzonder tentoonstelling in het Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster, Vrouwenbroersstraat 6 te Gent. De toegang is, zoals steeds in het Caermersklooster, gratis. "Roest op het IJzeren Gordijn" toont grootformaatfoto's, gerealiseerd door Wouter Rawoens. De foto's werden gemaakt langsheen het tracé van het IJzeren Gordijn, dat tot 20 jaar geleden letterlijk dwars door Europa liep! Velen willen de akelige herinneringen en trauma's, veroorzaakt door die scheiding verbannen, andere mensen reageren met een zekere "oostbloknostalgie". Op het tracé van de vroegere "muur" komen allerlei herdenkingsmonumenten voor. Het IJzeren Gordijn behoort, willen of niet, tot het Europese immaterieel erfgoed. De foto's van Rawoens vindt men ook terug in de eigenzinnige reisgids "Grenzeloos, een reis langs het IJzeren Gordijn", samengesteld door Peter Jacobs en Erwin De Decker (en uitgegeven door Lannoo). Na afloop van de expo, die uitmunt in door haar originele vormgeving met verwijzingen naar het onderwerp, blijft een publicatie met de foto's van W. Rawoens (tegen de prijs van 15 €) beschikbaar. Meer informatie: www.caermersklooster.be, tel.: 09/269.29.10. (K.H.)

GENT: MIAT-Tentoonstelling over geporseleinde kaarten

Van 14 juni tot 18 oktober loopt in het Gentse MIAT een tentoonstelling over "geporseleinde kaarten". Deze waren de luxueuze, geïllustreerde visitekaartjes van talloze handelszaken en bedrijven. Met hun glad oppervlak zagen deze kaarten eruit als porselein. Ze vormen een belangrijke bron voor de studie van het industrieel verleden. We kondigen ook nogmaals de een grote overzichtstentoonstelling aan "De technische wereld van een kunstenaar", handelend over het werk van de Gentse drukker, etser en lithograaf Armand HEINZ. Deze tentoonstelling zal plaatsvinden van 21 november 2009 tot 25 april 2010.

GENT: TENTOONSTELLING OVER MEDISCH ERFGOED IN OPBOUW IN UZ

In het Gentse UZ (Universitair Ziekenhuis, voorheen AZ of Academisch Ziekenhuis) bracht ik, op aanraden van SIWE-huisfotografe Dominique Zenner, een bezoek aan de vrijwel onbekende verzameling van medische apparatuur en aanverwante objecten, afkomstig van Prof. Dr. Cornette. De collectie wordt in een proefopstelling getoond in de Biomedische Bibliotheek van de ziekenhuis-campus. Over het hoe en waarom van dit initiatief, dat blijkbaar los staat van het Museum voor de Geschiedenis van de Geneeskunde te Gent, moeten we ons nog verder informeren. U kan intussen de tentoonstelling vrij bezoeken. De openingsuren vallen samen met die van de bibliotheek: van maandag tot vrijdag van 8.15 tot 20.00 uur en op zaterdag van 9.00 tot 17.00 uur.

Adres: UZ (gelijksvloers van Blok P8, op 12 minuten wandelen van de hoofdingang), De Pintelaan 185, 9000 Gent. Tel.: 09/332.21.58, E-mail: biomed_bib@UGent.be (P.V.).

GENT: DE UNIEKE UGENT-VOLKSTERRENWACHT ARMAND PIEN VERWACHT U

Bezoek in het hart van de Gentse universitaire wijk (Rozier 44, 9000 Gent) onder leiding van gepassioneerde amateurastronomen de UGent-Volkssterrenwacht Armand Pien en ontdek er een historische telescoop uit 1880, moderne instrumenten om zon, maan planeten en sterren te ontdekken, een operationele weertuin met uniek uitzicht op de Gentse torens. Er zijn kijkavonden op woensdagavond van 20 tot 22 uur (toegang gratis). Groepsbezoeken met rondleiding, 3D-show en waarnemingen zijn mogelijk op vrijdagavond, na afspraak (tegen vergoeding). De bibliotheek van de Volksterrenwacht is toegankelijk op maandag van 19 tot 22 uur en op woensdag van 13 tot 16 uur en van 20 tot 22 uur. Opgelet: de toegang is gesitueerd om de hoek van Rozier, in de Gezusters Lovelingstraat. Zie voor bijkomende info: www.armandpien.be. E-mail: info@armandpien.be. Tel.: 09/264.36.74.

GENT: “DE TENTOONGESTELDE MENS” IN HET MUSEUM DR. GUISLAIN

“De tentoongestelde mens. Andere culturen als amusement” is een tweeluiktentoonstelling die van 29 mei tot 13 september 2009 loopt in twee Gentse musea, nl. het Museum Dr. Guislain en “Het Huis van Alijn” te Gent. In laatstgenoemd museum kreeg de tentoonstelling als titel *“De dolle jaren van het variététheater 1880-1940”*. Voor de expo in het Museum Dr. Guislain

werd uitgegaan van de 19de eeuwse fascinatie voor exotische culturen. Deze fascinatie mondde vaak uit in bedenkelijke vormen van “tentoonstellen” van geesteszieken en personen met een handicap, optredend in fantasierijke “volkerenshows”. Er is een duidelijke link met de kijklust en de sensatiezucht in de stedelijke belle époque - variététheaters met hun exotische decors en bizarre programma’s.

Voor het bezoek bestaat een Combiticket van 7 Euro, inclusief een gratis tramrit met Lijn 1, die beide musea met elkaar verbindt (halte Gravensteen / halte Museum Dr. Guislain). Toegang: di-vr 9-17 uur / za-zo 13-17 uur. Meer info op www.huisvanalijn.be en www.museumdrguislain.be (K.H.)

GENT: DE ROOTS VAN DE NEURORADIOLOGIE IN DE GENTSE AFDELING VAN HET BELGISCH MUSEUM VOOR RADIOLOGIE

Het Belgisch Museum voor Radiologie bracht een tijd geleden, zoals reeds vermeld in een van vorige SIWE-Nieuwsbrieven, een deel van haar collecties over van Brussel naar Gent, meer bepaald de afdeling neuroradiologie. Deze werd ondergebracht in de permanente opstelling van het Museum Dr. Guislain. Ze heeft hier een waardig en passend onderkomen gevonden. De expositie belicht de stimulerende rol, die de neuroradiologie speelde (en blijft vervullen) inzake de vooruitgang van de geneeskunde. Bezoekadres: Museum Dr. Guislain, J. Guislainstraat 43, 9000 Gent. Op aanvraag worden rondleidingen gegeven. Voor informatie over de Brusselse afdeling van dit museum: zie hieronder onder “Brussels Hoofdstedelijk Gewest”.

Meer informatie op www.radiology-museum.be.

Contact: info@radiology-museum.be.

GENT: EEN UNIEKE TENTOONSTELLING OVER GLOEILICHT

Van 25 juni tot 29 nov. 2009 kan u in het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (Krijgslaan 281 / S30, 9000 Gent) de tentoonstelling "**GLOEILICHT, nu het einde nadert...**" bezoeken.

De tentoonstelling presenteert unieke stukken uit de wereldvermaarde collectie van Antoon De Vogelaere en eigen collectiestukken.

Er is veel te zien: vroege kooldraadlampen, gaslampen en gasgloeikousjes, metaaldraadlampen, kleurrijke reclame omtrent de strijd tussen gas en elektriciteit.

Mis deze uitzonderlijke tentoonstelling in geen geval !

Toegang elke werkdag van 10u-12u en 14u-17u.

Zie ook www.sciencemuseum.ugent.be en www.gentsefeesten.be

GENT: ONTDEK DE FILMCOLLECTIE VAN AMSAB-ISG (ter herinnering)

De historische filmcollectie van AMSAB-ISG krijgt een tweede leven in de museumkelder van AMSAB. Deze wordt voor enkele maanden omgetoverd in een cinemazaal. Uit de rijke en gevarieerde collectie wordt een boeiend filmprogramma samengesteld dat regelmatig vernieuwd wordt en gratis kan bezocht worden. Houd de website www.amsab.be/cinemavooruit in de gaten voor de programma's. De cinema is open van 25 maart tot en met 27 november 2009 tijdens werkdagen van 10 tot 17 uur.

LOKEREN MOET MOLENAARSWONING HEROPBOUWEN

Het stadsbestuur van Lokeren moet de molenaarswoning, die het 5 jaar geleden liet slopen, weer opbouwen. De 250 jaar oude woning bij de Heirbrugmolen was (is) een Beschermd Stadsgezicht, maar werd "om veiligheidsredenen" afgebroken (zie hierover een uitgebreide bijdrage in Het Nieuwsblad van 16 april 2004). Monumenten en Landschappen vocht de sloop aan en krijgt nu gelijk van de rechter. Het schepencollege stelt "dat het altijd de intentie had om de woning her op te bouwen om er een publieke bestemming aan te geven". In 2010 zal hiervoor een ontwerper worden aangesteld. (VRT-Nieuws van 4 mei 2009)

SINT-NIKLAAS: "LOKAAL GEHEUGEN (N)U !?"

Op zaterdag 30 juni 2009 heeft in de Salons voor Schone Kunsten, Stationsstraat 85 te 9100 Sint-Niklaas een studiedag plaats (9.30 uur tot 17.00 uur) met bovenstaande titel. Deze verwijst naar het lokaal erfgoed als geheugen voor de lokale samenleving. Na een aantal voormiddagvoordrachten over lokale erfgoedcollecties en de waarde van lokaal erfgoed vinden in de namiddag vier workshops plaats:

1. Verzamel- en depotbeleid;
2. Presentatietechnieken;
3. Samenwerking;
4. Doelgroepenwerking.

Organisator is Heemkunde Vlaanderen en deelnemen kan door inschrijving via een mail naar klara.hermans@heemkunde-vlaanderen.be. Vermeldt hierbij je naam, organisatie, contactgegevens en drie workshops in volgorde van voorkeur. Stort ook 15 Euro op rekeningnummer 068-2218590-33 van Heemkunde Vlaanderen vzw met vermelding "naam + studiedag lokaal geheugen"

De bijdrage omvat deelname, infomap, lunch en de publicatie "Van aanwinst tot zaal tekst".

SCHELDELAND: BROCHURE 2009

“Langs Schelde, Dender en Rupel. Scheldeland. Zomer 2009” is de titel van een toeristische brochure en gids, die ook zeer veel erfgoedtips geeft en nauwkeurig in kaart brengt. Deze gids is gratis op aanvraag verkrijgbaar. Zie: www.scheldeland.be.

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

GRIMBERGEN: “DE SMID, BAAS VAN IJZER EN VUUR”

Metaal maakt al sinds de Prehistorie deel uit van onze geschiedenis. Maar wie kon dat ijzer en vuur de baas ? Wie maakte zwaarden en bijlen ? Wie maakte de sloten aan deuren en hendels aan ramen ? De nieuwe tentoonstelling van het MOT schetst een beeld van het leven en werk van de dorpssmid, een beroep dat vandaag bijna volledig verdwenen is.

Praktisch: Adres van het Museum voor Oudere Technieken: Guldendal 20, 1850 Grimbergen. Toegang tot eind oktober, elke weekday van 9 tot 17 uur, in het weekeind van 14 tot 18 uur. Tel.: 02/270.81.11, info@mot.be, www.mot.be.

LEUVEN: KENT U HET “HistarUZ” ?

“HistarUZ” is een letterwoord dat staat voor het historische archief van UZ Leuven. In dit archief worden waardevolle objecten zoals oude onderzoekstafels, medische instrumenten, rolstoelen, karren, kasten, boeken, foto's en documenten bewaard. Dit erfgoed getuigt van de rijke, 80 jaar oude medische en sociale geschiedenis van de “universitaire klinieken”. HistarUZ realiseerde onlangs nog (n.a.v. Erfgoeddag 2009), in samenwerking met het Leuvens Historisch Genootschap, een zeer opmerkelijke tentoonstelling in “Sint-Rafaël”. Het voormalige kankerinstituut werd opgericht in 1928. Gedurende vele decennia stonden de Zusters van Liefde hier in voor de verpleging.

Wil je HistarUZ steunen, neem dan contact op: telefoon 016/34.49.55.

E-mail: communicatie@uzleuven.be, en bezoek ook de website www.uzleuven.be/duikinhetverleden

LEUVEN: LANCERING ERFGOEDPLUS.BE DATABANK

We hebben reeds in vorige afleveringen bericht over “Erfgoedplus”. De site www.erfgoedplus.be werd op 5 mei jl. gelanceerd te Zelem. Meer over dit initiatief op www.erfgoedcelleuven.be. Contactpersoon: Mevr. V. Van Nierop veronique.vannierop@leuven.be, Erfgoedcel Leuven, Stadskantoor, Prof. Van Overstraetenplein 1, 3000 Leuven. Tel.: 016/27.22.89.

Je kunt het best zelf eens uitesten als volgt:

1. Ga naar <http://www.erfgoedplus.be/> en je krijgt onderstaand:

2. Klik hierop **COLLECTIE** aan en vul in het zoekkader bv. **siwe** in;
3. Klik op Zoeken en je krijgt dit beeld waarop je verder kan aanklikken.

TIENEN: EXPOSITIE GELETTERD HAGELAND (ter herinnering)

Tot 31 augustus 2009 kan u in Museum ‘Het Toreke’ te Tienen terecht voor een bezoek aan de expositie “*Geletterd Hageland. 30 jaar aanwinsten voor het Hagelands Historisch Documentatiecentrum*”. Adres: Erfgoed site Tienen, Grote Markt 6, 3300 Tienen. Toegang: van dinsdag tot zondag van 10 tot 17 uur. Meer informatie op www.erfgoedstitienen.be.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

BROUWERIJENERFGOED HEEFT TOERISTISCHE TROEVEN

Het Belgisch bier heeft wereldfaam en ondanks de schaalvergrotingen in de brouwerijsector blijven een aantal bedrijven op quasi artisanale wijze verder in de running. Toerisme Leiestreek publiceerde een brochure "LeieLekkerLand 2009" die onder meer een brouwerijtocht bevat die passeert voorbij Brouwerij Rodenbach te Roeselare (www.rodenbach.be), Brouwerij Bockor te Bellegem (www.bockor.be), Brouwerij Bavik te Bavikhove, Brouwerij St.-Canarus te Gottem (www.sintcanarus.be). Zie ook de rubriek "brouwsels met karakter" op de website www.toerisme-leiestreek.be

BRUGGE: SCHEEPSDALEBRUG BESCHERMD

De oudste Vierendeelbrug van België, gelegen te Brugge (de Scheepsdalebrug), daterend van kort na de Eerste Wereldoorlog, werd onlangs beschermd als monument. Het is een geklonken Vierendeel-draaibrug, op typologisch vlak te beschouwen als een grote zeldzaamheid. Ingenieur Arthur Vierendeel (1852-1940) was in zijn vakgebied één van de allerbelangrijkste figuren op Belgisch én Europees niveau.

IZEGEM: TENTOONSTELLING "DE MUREN SPREKEN"

Deze tentoonstelling laat in de eerste plaats nog levende getuigen spreken, die in de Izegemse nijverheidstakken werkzaam waren. Er worden foto's, documenten, voorwerpen, werktuigen getoond die dialogen met de getuigenissen en de bezoekers. De tentoonstelling in het Nationaal Borstelmuseum (Baron de Pélichystraat 5 te Izegem, open van dinsdag tot zaterdag 10-12 u. en 14-17 u.) loopt nog tot 19 december 2009. Zie ook volgende website: www.musea.izegem.be/ned/info.asp. (ter herinnering)

KORTRIJK: EEN DVD OVER DE KORTRIJKSE KUNSTWERKSTEDE DE COENE

In 2006 maakten Frank HERMAN en Terenja VAN DIJK hierover een grote overzichtstentoonstelling in het Kortrijkse Broelmuseum. Hetzelfde team bundelde een deel van het rijke archiefmateriaal en van speciaal gemaakte interviews in een DVD. Zo wordt opnieuw een stuk geschiedenis van dit beroemde Vlaamse meubelbedrijf ontsloten.

De geschiedenis van De Coene begon in 1889. Het bedrijf werd al snel gespecialiseerd in het ontwerpen en uitvoeren van totaalinterieurs. In 1922 werkten er zo'n 1500 ambachtsslui uit alle disciplines (meubelmakers, tapijtwevers, drukkers, enz.). Door het gebruik van fineer konden meubels perfect gebogen vormen krijgen. In het interbellum vervaardigde De Coene voor Philips industriële producten zoals radio's. Na 1945 haalde De Coene de licentie binnen voor het maken van de beroemde Knoll-meubels. Er kwamen belangrijke opdrachten binnen zoals de inrichting van de Koninklijke Bibliotheek Albertina te Brussel, het Unesco-gebouw te Parijs en het Palais de l'Europe in Straatsburg. Op de Expo 58 bouwde De Coene niet minder dan 24 paviljoenen, met als handelsmerk grote, elegante overspanningen met gelamelleerde houtspanten. Na 1970 werd de productie stopgezet onder invloed van talrijke factoren : de productie was té heterogeen, de talenten van de ontwerpers té uiteenlopend. Maar ook de herinnering aan de collaboratie van de bedrijfstop met de Duitse bezetter blijf nawerken.

De DVD is te koop bij de Erfgoedcel Kortrijk, O.-L.-Vrouwestraat 45 te Kortrijk en in Designcenter De Winkelhaak, Lange Winkelhaak 26 te Antwerpen.

LEIESTREEKBOOTTOCHTEN

De brochure "Boottochten 2009" van Toerisme Leiestreek draagt als ondertitel "waar verleden toekomst is". Ze bevat niet alleen informatie over vaartrajecten, maar bevat ook alle contactgegevens van historische en moderne vaartuigen die men kan huren voor trips. De informatie is ook te vinden op de webstek www.toerisme-leiestreek.be/boottochten

OOSTENDE OVER MAMZELS, STONGS EN PERCENTEN Een geschiedenis van S.E.O 1892-1981

Kunstmuseum aan zee Romestraat 11 8400 Oostende

In navolging van de coöperatieven opgericht door én voor landbouwers (samenaankoop meststoffen en veevoeders, Raiffeisenbanken) werden winkels opgericht in het begin van de 20° eeuw door politieke partijen, syndicale organisaties en ambtenaren van de "Spoorwegen"(S.E.O Spaarzaamheid Economie Oostende) , de "Staat" (De Bie, Kessel-Lo).

Na een eeuw van bloei zijn deze organisaties evenals de industrieën zoals melkerijen, maalderijen allemaal verdwenen. Nochtans wordt de samenwerkingsgedachte terug actueel:sommigen verdedigen het standpunt dat de huidige crisis had voorkomen worden indien bankiers volgens deze ideeën hadden (samen)gewerkt. Catalogus te verkrijgen aan 30 € (K.H.)

OOSTENDE: BEZOEK HET MUSEUMSCHIP “AMANDINE O-120” EN ANDERE HISTORISCHE SCHEPEN

Bezoek ook (na uw obligaat bezoek aan de deels gerestaureerde Mercator) het museumschip Amandine O-129. De laatste IJslandvaarder, zo goed als de laatste monumentale getuige van “d’Ostensjhe Ieslanddvisjherie”, ligt tegenover het Oostende station langs de Visserskaai. Toegang op maandag van 14 tot 19 uur, op andere weekdays van 10 tot 19 uur, tijdens het weekeind van 10 tot 18 uur. Verantwoordelijke is Mevr. Mieke Van Daele (tel.: 059/23.43.01). E-mail: mso-amandine@skynet.be. Website: www.museum-amandine.be.

Meer zin in verkenning van oude schepen in Oostende? Geen probleem. Ontdek de “Crangon”, het laatste, in België gebouwd, houten vissersvaartuig. Dit beschermd vaartuig werd gerenoveerd bij de Maritieme Site Oostende “MSO”, een opleidingscentrum waar langdurig werklozen een opleiding krijgen in scheepsbouw en sloopherstelling. De vzw Den IJslander zorgt nu voor de uitbating. Het schip doet dienst als garnalvisser in het kader van het project visserij-educatie van de vzw Horizon. De Crangon wordt ook ingezet als toeristische promotie voor de visserij. Voor informatie en boekingen kan je terecht bij: De IJslander vzw, Slipwaykaai 3, 8400 Oostende. Contactpersoon: William Delanoye (tel. 0467/75.63.57), www.crangon.be

Ook het zeilschip Nele, ontworpen naar het model van een 19de-eeuwse Oostendse tweemastsloep, heeft Oostende als thuisbasis. Het schip kan (met kapitein en catering) gehuurd worden voor dagtochten of meerdaagse tochten. Alle informatie: www.denele.be, Tel.: 0477/77.30.07.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BRUSSEL ALGEMEEN

DE RONDLEIDINGEN VAN LA FONDERIE 2009

In een fraai uitgegeven brochure van 36 bladzijden verneemt men alles over de werking van La Fonderie, het Centrum voor Economische en sociale Geschiedenis van het Brussels Gewest. De brochure, raadpleegbaar via website en gratis toegestuurd naar wie hierom vraagt, beschrijft meer dan twintig wandelparcours, die te voet, per bus of per schip worden afgelegd. In

2009 worden o.m. de succesrijke wandelingen doorheen Thurn & Taxis herhaald (in het Nederlands op 11 juli aanstaande, afspraak om 14 uur aan de ingang van het Koninklijk Pakhuis, kant parking). Nieuw zijn dit jaar “het Rijksadministratief Centrum”, “het socialisme te Brussel”. Alle praktische informatie op www.lafonderie.be. Reserveren via tel. 02/410.99.50.

BRUSSEL: EEN BOEIENDE EXPO OVER CARTOGRAFIE EN FERRARIS

De heruitgave van de atlas van deze contreien die de Brusselse graaf de J.J.François de Ferraris (1726-1814) in de periode 1770-1777 voor de Oostenrijkse heersers maakte, wordt het paradepaardje van honderd jaar uitgeverij Lannoo. De titel van de heruitgave is “De grote atlas van Ferraris – De eerste atlas van België – Le premier atlas de la Belgique”. Het werd een tweetalig, 600 bladzijden tellend boek, mede uitgegeven door Racine. De lanceringprijs bedraagt 129 Euro. De Koninklijke Bibliotheek Albertina, die een volledig exemplaar van de originele “kabinetskaart” bezit (275 bladen !), wijdt er een tentoonstelling aan in vijf pronkzalen van het naastgelegen Paleis van Karel van Lotharingen. De Ferrariskaart biedt ons een unieke momentopname over onze pre-industriële landschappen en steden, die nog binnen hun oude vestingen liggen. Dit levert interessant vergelijkingsmateriaal op met latere grootschalige basiskarteringen uit de 19de en 20ste eeuw. De tentoonstelling loopt nog tot en met 10 oktober 2009. Opgelet : toegang alleen op woensdag en zaterdag van 13 tot 17 uur. Meer informatie op www.ngi.be / Zie ook: <http://cff2doc.googlepages.com/ferrarisall.html>. (Bron: Brussel deze Week, 7 mei 2009, p. 15 / De Morgen, 8 mei 2009, p. 26).

IN DE BRUSSELSE GEMEENTEN

NEDER-OVER-HEEMBEEK: DE BRUSSELSE AFDELING VAN HET BELGISCH MUSEUM VOOR RADIOLOGIE

Deze afdeling van het Belgisch Museum voor Radiologie werd opgesteld in de gangen van de dienst medische beeldvorming van het Militair Hospitaal. De patiënten kunnen in de wachtzalen kennis maken met tal van technische ontdekkingen op dit gebied, vanaf de eerste “X-stralen” tot de recentste ontwikkelingen van de radiologie. Deze tentoonstellingsruimten zijn uiteraard ook toegankelijk voor andere bezoekers. Rondleidingen zijn mogelijk op aanvraag. Adres: Militair Hospitaal Koningin Astrid, Bruynstraat, 1120 Brussel. Meer informatie op www.radiology-museum.be, tel.: 02/264.40.97.

Exclusieve voordrachten-namiddag over Radiologie

We kondigen ook reeds de **voordrachten** aan, die op zaterdag **10 oktober 2009 om 15.00 uur** zullen plaatsvinden in het **Politie Museum te Brussel**.
gegeven worden : *“Geschiedenis van de Forensische Radiologie”* door E. HILLEWEG (UGent) en *“Contrôle radiologique des frontières et de la sécurité intérieure”* door Prof. H.VOGEL (Universität Hamburg). Inschrijving voor deze activiteit is verplicht.

Voor informatie over de Gentse afdeling van het Belgische Museum voor Radiologie: zie hierboven onder onze rubriek “Provincie Oost-Vlaanderen”.

SINT-JANS-MOLENBEEK: TENTOONSTELLING “PIEMONTE INDUSTRIA”

Tot 12 juni 2009 kan u in La Fonderie, Ransfortstraat 27 te 1080 St-Jans-Molenbeek terecht voor een bezoek aan “Piemonte industria, een eeuw arbeid in foto’s”. Piemonte, de regio van Turijn en omgeving is -onder meer door de goedkope hydro-elektriciteit- reeds meer dan een eeuw het epicentrum van de Italiaanse automobielenijverheid (FIAT, Alfa Romeo), Ivrea is de Olivettistad. Piemonte is ook een belangrijke streek op het gebied van de agroindustrie. Historische beelden van mensen aan het werk worden geconfronteerd met recent fotografisch werk van Niccolo Biddau. Gratis toegang van dinsdag tot vrijdag 10 tot 17 uur, op zaterdag en zondag van 14 tot 17 uur.

SINT-JOOST-TEN-NOODE: EEN MOOIE TOEKOMST VOOR DE ATELIERS MOMMEN?

De Ateliers Mommen zijn een erfenis van de Luxemburgse mecenas Félix MOMMEN. In de Sterrekundelaan bouwde in 1874 hij een groot herenhuis met daarachter werkplaatsen voor de productie van kunstenaarsmateriaal: verf, penselen, schildersezels, enz. Vanaf 1894 werd de fabriek deels omgebouwd tot een klein dorp voor kunstenaars die er in opdracht van Mommen exposeerden en zo prat konden gaan op een inkomen: een soort van “Artists in Résidence” avant la lettre, een soort van Brussels broertje van het Parijse Montmartre. Tot op heden zijn kunstenaars blijven wonen in dit magisch (en beschermde) complex. Onlangs had een bouwpromotor weinig hoopvolle plannen met het complex, maar de eigenaar, de gemeente, gaat zelf het complex renoveren. Deze beloften zijn echter niet nieuw en de bewoners, aangevoerd door de enthousiaste cineast Jean-Louis Struyf, hopen dat de renovatiewerken dit keer uitgevoerd zullen worden.

SINT-PIETERS-WOLUWE: HONDERD JAAR GELEDEN REED DE EERTSE TRAM NAAR STOKKEL

De honderdste verjaardag van de tramverbinding naar Stokkel gaf op 8, 9 en 10 mei jl. aanleiding tot een heus feestweekeind. De verstedelijking van het zuidoostelijk deel van Brussel werd gestimuleerd door de aanleg van de Tervurenlaan in 1897, waar een elektrische tramlijn aangelegd werd. Het gehucht Stokkel (deel van Sint-Pieters-Woluwe) groeide fors na de aanleg van een hippodroom. In een recordtijd van vijf maanden werd in 1908 de lijn naar Tervuren ontdebeld. De reguliere lijn Woluwe-Stokkel werd in 1909 in gebruik genomen. Het Museum voor het Stedelijk Vervoer te Brussel gaf hierover een herdenkingsbrochure uit. Meer weten ? Surf naar www.woluwe1150.be (Bron: Brussel Deze Week, 7 mei 2009,p. 9).

WALLONIË

IN DE WAALSE PROVINCIES

CHARLEROI: NIEUWS UIT “LE BOIS DU CAZIER”

Van 9 mei tot 14 juni loop in “Le Bois du Cazier” te Marcinelle (Charleroi) een fototentoonstelling “Expédition au pays du charbon”. Ze presenteert de foto’s van Fabrice DOR die de Grote Wandelroute 412 (“Sentier des terrils”, cfr. www.grsentiers.org) visualiseren. Het Industriemuseum “Le Bois du Cazier” (www.leboisducazier.be) werd onlangs partner van “La Maison des Terrils”, onlangs opgericht in een vroeg 20ste eeuws mijnrelict op het terrein van de voormalige “Steenkoolmijn Gosson” te Saint-Nicolas nabij Luik.

EUPEN: ONTDEK DE STUWDAM VAN DE VESDER

In 1878 werd de stuwdam van de Gileppe gebouwd. Maar omwille van het toenemend waterverbruik besloot de Belgische overheid bijkomende stuwdammen te bouwen. De afdamming van de Vesder en de aanleg van een stuwmeer van 125 ha met een capaciteit van 25.000.000 m³, waartoe besloten werd in 1935, was in dit kader een belangrijke beslissing. De dam werd ingewijd op 9 februari 1950.

De Vesderstuwdam verdeelt dagelijks 82.500 m³ gezuiverd water in de regio (onder meer in de Luikse agglomeratie en de universitaire campus Sart-Tilman). Typologisch gezien is de Vesderstuwdam een gewichtsdam: de massa van de wand volstaat om de druk van het water tegen te houden. Het

volume van de stuwdamwand bedraagt 450.000 m³. Het meer wordt gevoed door de Vesder en door een zijrivier, de Getzbach. Verder wordt via een 1200 lange tunnel water van de Helle naar het meer afgeleid. De met het water aangedreven turbines leveren elektriciteit voor het voeden van de waterzuiveringsinstallatie en het complex, de overtollige elektriciteit wordt verkocht via het openbare distributienet.

De stuwdam kan niet losgezien worden van talrijke bijkomende installaties: een verbindingstunnel tussen de Helle en het stuwmeer, een afleidingskanaal van de Bovenvesder, twee waterinlaten en afvoeropeningen, een overstort, een hydro-elektrische centrale, een waterzuiveringsinstallatie met reservoir van 50.000 m³ gezuiverd water, een watertoevoerleiding tussen de waterzuiveringsinstallatie en Grâce-Hollogne, met een zijleiding naar het stuwmeer van de Gileppe, modderbezinkingsbekkens en tenslotte een aantal woningen voor het exploitatiepersoneel.

Het stuwdamcomplex beschikt ook over een bescheiden toeristische infrastructuur complex met uitzichttoren, snackbar, shop en parkeerplaats. Voor technische bezoeken dient u contact te nemen met de Direction des Barrages de l'Est (D241), Av. Peltzer 74, 4800 Verviers. Tel.: 087/22.11.41.

LUIKSE EEUWENOUD STAALE INDUSTRIE LIJDT HARD ONDER DE RECESSIE

Luik is al sinds begin 19de eeuw vervlochten met de metallurgie. In 1817 richtte John Cockerill zijn eerste fabriek op in Seraing. Omstreeks 1985 fuseerden de Cockerill staalfabrieken van Luik en Charleroi tot de groep Cockerill-Sambre. In 1998 verkocht het Waalse gewest dit megabedrijf aan de Franse staalgroep Usinor. In 2002 fuseerde Usinor het Spaanse Aceralia en het Luxemburgse Arbed tot het Europees staalbedrijf Arcelor. In 2006 nam de Indiase miljardair Lakshmi Mittal (eigenaar van 's werelds grootste staalgroep Mittal) het bedrijf Arcelor over. De kolos ArcelorMittal is actief in meer dan zestig landen en stelt 300.000 werknemers te werk. Het is in deze tijd van crisis een reus op lemen voeten.

Terug naar de Luikse situatie: begin april 2009 werd na de stillegging van de eerste hoogoven van ArcelorMittal (te Seraing) ook de tweede (te Ougrée) gesloten. De activiteit van de cokesfabriek werd gehalveerd. De zogeheten "warme lijn", de levensader van de Luikse staalindustrie valt doordoor stil. Vakbonden vrezen dat de stopzetting van de tweede oven wel eens definitief zou kunnen zijn. Door het stilvallen van de warme lijn is er ook minder werk voor de koude lijn. Zo wordt de laatste van de drie galvaniseringslijnen in Flémalle binnenkort gesloten. De Luikse perikelen kunnen niet los gezien

worden van de plannen van ArcelorMittal om in 2009 wereldwijd de productie met 45 % terug te schroeven! Dit verklaart ook het tijdelijk sluiten van één van de twee hoogovens van ArcelorMittal Gent (het vroegere Sidmar). (P.V., vrij naar een bijdrage in De Morgen, 09/04/2009)

POULSEUR: VOLKSHUIS GERESTAUREERD

Uit www.panoramio.com/

Na vele proceduren en vertragingen opende op 15 november jl. het gerestaureerde “Maison du Peuple” van Poulseur, opgericht in 1921, zijn deuren voor het publiek. Het Volkshuis in Art Déco werd in 1998 als monument beschermd, kort nadat het eigendom werd van de gemeente Comblain-au-Pont. Het resultaat van de restauratie, begeleid door het “Institut du Patrimoine Wallon” (www.institutdupatrimoine.be) is

verbluffend. De nieuwe functie is een polyvalente gemeentelijke feest- en activiteitenzaal voor sociale en culturele doeleinden.

INTERNATIONAAL NIEUWS (algemeen & alfabetisch per land)

Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op <http://www.mnactec.cat/ticcih/> Het nr. 44 van het TICCIH-Bulletin werd onlangs verspreid en is on-line raadpleegbaar. Het handelt in het bijzonder over metalen bruggen uit de ‘industriële periode’. Surf ook naar www.erih.net, de website van ERIH-Europese Route voor het Industrieel Erfgoed.

ALGEMEEN

Voor wie belang stelt in aankoop en verkoop van oude werktuigen (in de ruimste betekenis) vonden wij volgende website van “DuCoTools” (‘The premier European Antique Tool Dealers’) :

<http://www.ducotools.nl/oscommerce/index.php>

E-mailadres: info@ducotools.nl.

D U I T S L A N D

XIVde TICCIH-CONGRES : 30 augustus - 5 september 2009 IN FREIBERG (ter herinnering)

Op www.ticcih2009.de vindt men alle informatie over het volgend plenair congres van TICCIH (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage). Het heeft plaats in de Saksische mijnstad Freiberg van 30/8 tot en met 5/09/2009 en het congres heeft als hoofdthema "UINDUSTRIEEL ERFGOED, ECOLOGIE & ECONOMIE". Deadline voor "papers", "posters", "sectie-presentaties" e.d. is 30 november 2008. Email: info@ticcih2009.de of nog : helmuth.albrecht@iwtg.tu-freiberg.de. Opgelet: dit laatste is het persoonlijk emailadres van de Prof. Dr. Albrecht, voorzitter van het XIVde ICCIH). FAX : 03731/39.28.32. Er worden zeer interessante post-congres tours voorzien in Saksen (3 à 4 dagen) en in het nabijgelegen Polen (4 dagen) en ook nog in Tsjechië (4dagen)! Zeer warm aanbevolen ! In het tijdschriftnummer 2009/1 van INDUSTRIE-KULTUR verscheen een uitgebreid katern omtrent het TICCIH-CONGRES 2009. Meer over dit vooraanstaand tijdschrift op www.industrie-kultur.de.

REGENSBURG: STUDIEDAGEN "HISTORISCHE BRUGGEN" IN HET VOORUITZICHT

Van 5 tot en met 8 november 2009 gaan in het Regensburg (Beieren) studiedagen door over historische bruggen van de prehistorie tot heden. Uit het interessante programma kan afgeleid worden dat het vooral zal gaan over de geschiedenis van brugconstructies. Info te bekomen op bridges2009@t-online.de

Foto A.B. brug over de Donau in Regensburg

FRANKRIJK

CALAIS: PLANNEN VOOR EEN VOLWAARDIG KANTMUSEUM

Er komt een volwaardig kantmuseum te Calais, een belangrijk productiecentrum van kant. In 1910 waren in Kales (Calais) 600 kantproducenten die 30.000 mensen, meer dan de helft van de beroepsbevolking, tewerkstelden. In 2009 zijn er nog 8 producenten met in totaal 500 werknemers. De belangrijkste producent (Noyon) is echter heden in vereffening. De dagen van deze typische industrietak te Calais lijken dus geteld. Het nieuwe museum wordt onderge-

bracht in de voormalige fabriek Boulart in de “quartier Saint-Pierre”. De fabriek wordt gereviseerd naar een ontwerp van de architecten A. Moatti en H. Rivière. De 4 monumentale “Leavers” weefgetouwen en andere kantweefmachines zullen er opgesteld en gedemonstreerd worden.

Foto [//www.magazine.fabriquerenfrance.com/2009/01/la-dentelle-de-calais-une-cit%C3%A9-internationale-de-la-dentelle-et-de-la-mode-ouvrira-au-printemps-2009.html](http://www.magazine.fabriquerenfrance.com/2009/01/la-dentelle-de-calais-une-cit%C3%A9-internationale-de-la-dentelle-et-de-la-mode-ouvrira-au-printemps-2009.html)

GUISE: FAMILISTERE IN DE STEIGERS

We berichtten reeds herhaaldelijk over deze industriële site van internationale betekenis, de materiële getuigenis van een maatschappelijk avontuur van Jean-Baptiste Godin. Het “arbeiderspaleis” is heden volop in restauratie. Daarna zal het deels verder fungeren als wooncomplex en als gastenverblijf. Wie op de hoogte wil blijven ontvangt op aanvraag gratis een periodiek cahier thuis ! Alle informatie op www.familistere.com , waaruit onderstaande foto Contact: acceuil@familistere.com

NANTES: EEN CONGRES OVER HERBESTEMMING

Op 24 en 25 juni 2009 wordt in Nantes het congres “L’architecture de l’industrie: les enjeux de la reconversion” georganiseerd.

Meer hierover op de website van het CILAC: <http://www.cilac.com> en op: <http://sciences.e-noria.fr/L-architecture-de-l-industrie-les,436.htm>

PARIJS: KENT U HET INSTITUUT VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET ALUMINIUM ?

Via de Nieuwsbrief van CILAC werden we geïnformeerd over een tijdschrift, gespecialiseerd in de geschiedenis aluminium, met name het “Cahier d’Histoire de l’Aluminium”. Het nummer 41 is net verschenen. Uitgever is het IHA (Institut pour l’Histoire de l’Aluminium). Adres: Immeuble Le Signac, avenue du Général de Gaulle 1, 92230 Gennevilliers (nabij Parijs).

Tel.: 0033/1.49.68.64.03. Website: www.histalu.org

THIERS WELWELKOMT SOLINGEN IN HAAR MESSENMUSEUM

In het “Musée de la Coutellerie” te Thiers heeft van 13 mei tot 6 november 2009 de tentoonstelling plaats “Willkommen Solingen”. Daarmee treden Thiers en Solingen, twee productiecentra van messen en scharen, in dialoog. Voor alle informatie: <http://www.musee-coutellerie-thiers.com/expos.htm> en musee-coutellerie@ville-thiers.fr

TOURS: ZOMERUNIVERSITEIT OVER VOEDINGSCULTUUR

De Université François Rabelais te Tours en het «Institut Européen d’Histoire et de Culture de l’Alimentation» (IEHCA) organiseren van 30 augustus tot 6 september 2009 een zomeractiviteit, getiteld «Penser la Nourriture, nourrir la Pensée». O.m. Peter Scholliers zal er zorgen voor voordrachten en begeleiding. Adres: IEHCA, rue Briçonnet 16, 37000 Tours.

Meer info: <http://www.iehca.eu> / E-mail: contact@iehca.eu

GROOT – BRITTANNIË

COALBROOKDALE 300: FOOTPRINTS OF INDUSTRY (ter herinnering)

In 1709 werd door Abraham DARBY voor het eerst ijzer vervaardigd met behulp van cokes: het prille begin van de 1ste industriële revolutie. De Ironbridge Gorge Museum Trust, AIA, de Newcomen Society en nog een aantal andere verenigingen organiseren dit event. Contact:

archaeology@ironbridge.org.uk. / Zie ook <http://www.ironbridge.org.uk>.

HONGARIJE

“ICHS 2009” (ter herinnering)

XXIII International Congress of History of Science and Technology

Ideas and Instruments in Social Context

28 July - 2 August 2009
Budapest, Hungary

Van 26 tot 31 juli 2009 gaat in Budapest een belangrijk congres door, “XXIIIth International Congress of History of Science and Technology”. Thema is: “Ideas & Instruments in social Context”. Meer informatie over het “ICHS 2009” op volgende website: <http://www.conferences.hu/ichs09/FirstCircular.htm>
E-mailadres: ichs09@conference.hu

ITALIË

COMO: DOCOMOMO-CONGRES 30-31 OKTOBER 2009

DOCOMOMO staat voor “International Committee for Documentation & Conservation of buildings, sites & neighbourhoods of the Modern Movement”. Eind oktober vindt in Como het congres plaats, getiteld “Planned Conservation of XXth Century Architectural Heritage, a Review of Politics and Practices”. Het adres van het secretariaat van DOCOMOMO is: Cité de l’Architecture et du Patrimoine / Palais du Chaillot. 1, place du Trocadéro, 75016 Parijs.

Alle bijkomende en praktische informatie op www.docomomo.com

SESTO SAN GIOVANNI, HET KLEIN MANCHESTER VAN ITALIË

Naar aanleiding van een studiereis in Noord-Italië bracht de SIWE-voorzitter een bezoek aan de Milanese industriële voorstad Sesto San Giovanni. Meer dan een eeuw lang bloeide hier de metaalconstructie en machine- en locomotievenbouw. Van 1950 tot 1970 beleefden tal van bedrijven er hun hoogdagen. We vernoemen hier slechts Falck (staal en staalproducten), Balconi, Breda (turbines, stoomlocomotieven, elektromotoren), Marelli (vliegtuigmotoren, treinen o.a. een reeks tweeledige motorstellen voor de NMBS, pompen, radio's, televisies en andere huishoudelijke toestellen), Pirelli Sapsa (rubberproducten), Luigi Spadaccini & C (kabels, touwen), Fornace Mariani (grofkeramiek) Distilleria Roberto Moroni (Marsalawijn), Campari... Na 1975 kwam er een neerwaartse trend.

De oorzaken zijn bekend: concurrentie met lage loonlanden, gebrek aan investeringen, te weinig innovatie, de milieuvervuiling, enz.

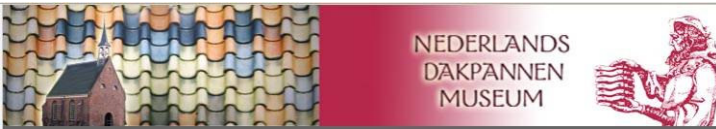
In het hart van deze oude industriestad ontstond recentelijk een nieuwe groene long, nl. het "Parco Industriale ex-Breda". Hier staat de gerestaureerde stoomloc "Breda 830" opgesteld, gebouwd in 1906 naar aanleiding van een industriële tentoonstelling van Sempione (Milaan). Vlak ernaast staat een constructiehal (met mooie rolbrug) waarvan het metalen skelet een fitnesszone begrenst.. De stad en de vereniging ISEC (Istituto per la storia dell'età contemporanea) zijn hier ook een museumproject aan het opstarten, het MIL (Museo dell'Industria e del Lavoro) maar de slechte conjunctuur vertraagt de realisatie ervan. Wel wordt werk gemaakt van collectievorming en archiefbeheer in een gerestaureerde werkhal. Het MIL onderhoudt contacten met het Ecomusée du Creusot en met La Fonderie te Brussel (en realiseerden reeds een gezamenlijke tentoonstelling en boek, nog voorradig in La Fonderie). Er zijn ook regelmatig geleide wandelingen en andere publieksmanifestaties.

We ontvingen tijdens ons bezoek volgende twee publicaties:

1. Dario CIMORELLI, La città delle fabbriche. Viaggio nella Sesto San Giovanni del '900. Milano, 2002.
2. Luoghi da vivere. A Nord di Milano. Impresa, cultura e natura da Malpensa a Sesto San Giovanni. Milano, 2008. Zie ook www.sestosg.net

N E D E R L A N D

ALEM : NEDERLANDS DAKPANNENMUSEUM

Beleef 700 jaar dakpangeschiedenis in de Nederlanden in dit te weinig bekend museum, ondergebracht in een 18de eeuwse kerk te Alem, een deelgemeente van Maasdriel. De collectie werd samengebracht door Huub Mombers uit Druten, die sinds 1983 uit hoofde van zijn werk in de monumentenzorg is gaan verzamelen.

Toegang: Het Nederlands Dakpannenmuseum, St.-Odradastraat 12 te 5335 LL Alem, is open elke 1ste en 3de zaterdag van de maand van 11 tot 17 uur. Groepen na afspraak via tel.: (0031)487/540.460.

DELFT: COLLECTIES TECHNISCH MUSEUM VERHUIZEN

Op 18 december 2007 besloot het College van Bestuur van de Technische Universiteit (T.U.) van Delft om het Technisch Museum Delft (één van de belangrijkste van het land) om te vormen tot... hedendaags Science Center. Dit zal gehuisvest worden in het gebouw van de voormalige Faculteit Technische Aardwetenschappen aan de Mijnbouwstraat. Het zal daar, samen met de Botanische Tuin van de T.U., een belangrijke promotiefunctie voor de universiteit gaan vervullen. En de museumcollecties ? Die moeten verhuizen ! Het accent op het verleden van de techniek wordt namelijk veel minder belangrijk in het nieuwe Science Center. Er werd dus besloten om het academische technisch erfgoed van de T.U. onder te brengen bij de T.U.-bibliotheek. Een rare plek, als je het aan mij vraagt, rekening houdend met de futuristische look van de "T.U.-Library". De museumcollecties worden daar dus samengebracht samen met het antiquariaat of "trésor". Of er voldoende plaats zal zijn om een representatieve keuze van museumobjecten tentoon te stellen is niet geweten. Zeker is wel dat het nieuwe Science Center reeds zijn deuren opent op 1 september 2009. Wordt zeker vervolgd !

LEIDEN: STUDIEDAG “CHEMISCH INSTRUMENTEEL ERFGOED”

Op vrijdag 12 juni organiseren het Chemie Historische Groep, de Rotterdamse Chemische Kring (aangesloten bij de KNCV) een minisymposium “Chemisch Instrumenteel Erfgoed” in het Museum Boerhaave te Leiden. Inschrijven (5 Euro contant te voldoen ter plaatse, voor leden van organiserende instanties gratis) door opgave voor 8 juni via emailadres: tvanelvoort@planet.nl.

ROTTERDAM PAKT UIT MET ORIGINELE EXPO “LEKKER FRIS !” (herhaling)

“Lekker fris ! 100 jaar gezondheid en fatsoen” is de titel van een merkwaardige tentoonstelling, die tot 25 oktober 2009 getoond wordt in het Schielandhuis, het Historisch Museum van Rotterdam, Korte Hoogstraat 31. Alle informatie op www.historischmuseumrotterdam.nl.

O O S T E N R I J K

WENEN - Het Technisches Museum 100jaar

Het Technisches Museum te Wenen, waarover wij reeds berichtten in Nieuwsbrief nr. 43/44 p. 43, viert in 2009 zijn honderdste verjaardag. Allerhande festiviteiten worden georganiseerd. Zie www.tmw.at (Met dank aan A. Montald).

WENEN – 39ste Congres geschiedenis van de Farmacie

Van 16 tot 19 september 2009 gaat in Wenen het 39ste Internationaal congres geschiedenis van de Farmacie door. Inschrijven ten laatste op 31 augustus 2009. Inlichtingen: <http://www.39ichp.org/>

S E R V I Ë

37ste CIMUSET CONGRES TE BELGRADO (ter herinnering)

Van 7 tot 13 september 2009 heeft in Belgrado (Servië) een groot congres plaats van CIMUSET, de werkgroep die binnen ICOM bezig is met technische en industriële musea. Het nogal vaag gehouden thema van dit 37ste CIMUSET-Congres is "Dream your museum". De organisatie berust bij ICOM en het Museum van Wetenschap en Technologie van Belgrado.

Alle informatie op www.muzejnt.rs en cimuset@muzejnt.rs.

S L O W A K I J E

3de INTERNATIONALE CONFERENTIE VAN IRHA (ter herinnering)

IRHA staat voor "International Railway History Association". De conferentie gaat door in de Slowaakse hoofdstad Bratislava van 24 tot 26 september 2009. Zij is getiteld "Railways in transition. Past, present and future in the 20th and 21st Centuries.

Meer informatie op http://www.aihc-irha-aih.com/images/bratislava_2009.pdf of <http://www.aihc-irha-aih.com>

S P A N J E

Van 18 tot 20 juni 2009 organiseert de "Railway Heritage Section" van TICCIH een 2de meeting. Plaats van het gebeuren is het spoorwegmuseum in Vilanova i la Geltru (nabij Garraf, Catalonië). Inschrijvingen: contact@ahicf.com. Zie ook www.ffe.es/vilanova en

<http://www.museudelferrocarril.org/castellano/index.asp>.

UITVINDINGEN EN UITVINDERS

120 JAAR GELEDEN WERD GUSTAAF MAGNEL GEBOREN

De Belgische ingenieur Gustaaf MAGNEL werd geboren te Essen op 15 september 1889. MAGNEL werd hoogleraar aan de toenmalige “Rijksuniversiteit Gent” (UGent) en deed er tal van wetenschappelijke ontdekkingen in verband met de stabiliteit van bouwwerken en gewapend beton. Hij was de uitvinder van onder meer een naar hem genoemd verankeringssysteem voor het voorspannen van beton (o.a. toegepast bij de eerste voorgespannen brug te Philadelphia (V.S.)). MAGNEL schreef in 1934 “Calcul de la poutre Vierendeel” en in 1946-1948 verscheen zijn vierdelige “Pratique du calcul du béton armé”, in 1948-1954 gevolgd door “Stabilité des constructions” (eveneens 4 delen) en “Prestressed concrete” (1950).

Gustaaf MAGNEL overleed te Gent op 54 juli 1955.

BELGISCHE PIONIER VAN DE AIDS-BESTRIJDING PETER PIOT WORDT ZESTIG JAAR

Peter PIOT werd te Leuven geboren in 1949. Hij is vooral wereldwijd bekend geworden om zijn onverdroten inzet in de aids-bestrijding. Reeds in 1983 deed PIOT aan onderzoek naar aids en HIV in Zaïre. Van 1992 tot 1994 leidde hij de aids-programma's van de Wereldgezondheidsorganisatie W.H.O. en werd directeur van UNAIDS of “Joint United Nations Programme on Aids”. Volgens PIOT moeten de rijke landen de Derde Wereld-landen zeer actief steunen in hun strijd indien men wil voorkomen dat binnenkort grote delen van de Derde Wereld gedestabiliseerd wordt. Aids-bestrijding omvat tal van maatschappelijk en economische factoren, waaronder de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in grote delen van de wereld en tal van seksuele taboes. Peter PIOT werd gelauwerd met diverse onderscheidingen, o.m. met de Nelson Mandela-Award voor Mensenrechten (2001) en de Vlerick Award (2004). Toch blijft deze belangrijke wetenschapper nog relatief onbekend voor het groot publiek.

ONDER DE LEESLAMP

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, MEI-JUNI 2009: EEN SELECTIE

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die voor Vlaanderen / Brussel / België interessant kunnen zijn, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief.

We verwijzen ook nog eens naar de 15 afleveringen van onze bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006", gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur), ondertussen uitgebreid met een 16de en 17de aflevering in TIC en digitaal ontsloten via website www.viat.be.

Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn uiteraard steeds welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie door via paiviaene@hotmail.com.

BELCANTO Guido, DE MEYER Gust, HOOFT Elise, JACOBS Marc, MESSIAEN Laure (red.) e.a., Volkscafés. Vrouwentongen & Mannenpraat. Leuven, (Davidsfonds & Volkskunde Vlaanderen) 2009. ISBN 978-90-5826-620-0. (zie boekbespreking).

BILLINGTON David P., Power, speed and form: engineers and the making of the twentieth century. Princeton, (Princeton University Press) 2006. ISBN 0-691-10292-9.

BIVER Isabel, Cinémas de Bruxelles. Portraits et destins. Brussel, (CFC-Editions - collection Lieux de mémoire) 2009. ISBN 978-2-930018-75-1.

BOT Piet, Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur. Alphen aan de Maas, (Veerhuis) 2009. ISBN 978-90873002-10. (zie boekbespreking)

BRUGGEMAN Jean, Lille, terre de moulins. (Edition ARAM – Nord/Pas-de-Calais) 2007.

BURNS William E., The scientific revolution. An encyclopedia. ABC-Clio. Santa Barbara (California), Denver (Colorado), Oxford (England) 2001. ISBN 0-87436-875-8.

BURTON Anthony, Guide to Britain's Working Past. London & New York, (W.W. Norton & Co. Limited) 2003. ISBN 0-393-32552-0 <*Een degelijke en praktische gids voor de (her)ontdekking van het industrieel erfgoed in Groot-Brittannië*>.

CALDERON Adelij, Bieren en brouwerijen van België. Gent, (Mens & Cultuur Uitgevers) 2009 <*verschijnt november 2009*>.

CORNU Eric, DEPLEN Jean, LEMAL Pierre, Saga Gares de la Ligne 98 et de ses annexes. Dour - Roisin-Autreppe. St-Ghislain, (PFT) 2009.

Zie: <http://www.sagagares-hautpays.blogspot.com>

COUDERT Gérard, KNEPPER Maurice, TOUSSINOT Pierre-Yves, La Compagnie des Wagons-Lits. Histoire des véhicules ferroviaires de luxe. S.I., (La Vie du Rail) 2009.

COUTANT Yves, Dictionnaire historique et technique du moulin dans le Nord de la France. De Lille à Cambrai du 13e au 18e siècle. Turnhout, (Brepols) 2009. ISBN 978-2-503-53066-6 <Reeks : De Diversis Artibus, Collection of studies from the International Academy of the History of Science>.

DEELSTRA Hendrik, Chemische aspecten van voedselveiligheid en de specifieke wetgevingen: een historisch overzicht. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 22-32.

DEELSTRA Hendrik, PETERS Michel, Les deux premiers secrétaires généraux de la Société Chimique de Belgique. François Sachs (1849-1919) et Jules Wauters (1852-1949). In: Chimie Nouvelle, nr.100, maart 2009, p.11-15.

DELARBRE Filip, JASPERS Patrik, KOHLBACHER Jan, e.a., Mijnerfgoed in Limburg. Putten uit een eeuw steenkool. In: OKV, jg. 47, april-mei 2009, nr. 2 (zie bespreking hieronder).

DE LOMBAERDE Mieke, DE ROOVER Frank, Het historisch Breigoedmuseum te Sint-Niklaas. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 51-55.

DE NIEL Paul, Oegstgeest, Niel en het NID-mysterie. Creativiteit en technische innovatie door Josson en De Langle, steenbakkers te Niel omstreeks 1850. In: Het Wiel, jg. 9-11 (2001), nr. 1.

DE NIEL Paul, De tichel- en steenovens in de Rupelstreek en langs de aangrenzende Scheldeoeveren voor de Industriële Revolutie: het resultaat van een aanpassingsproces van de late middeleeuwen tot in het midden van de 19de eeuw. In: Het Wiel, jg. 15-18 (2008), nr. 1, p. 3-33.

DE NIEL Paul, Oegstgeest, Niel en het NID-mysterie. Appendix I. De “dakpan van Chaumette”, een voorloper van de James Reed dakpan ? Appendix II. De Josson-De Langlepan of de Oegstgeesterdakpan in Frankrijk. Appendix III. Josson-De Langles «fleurons» te Klein-Sinaai (?). In: Het Wiel, jg. 15-18 (2008), nr. 1, p. 34-48.

DE NIEL Paul, 25 Jaar Ecomuseum & Archief van de Boomse Baksteen 1984-2009. Boom, (EMABB) 2009 (zie bespreking hieronder).

DE NIEL Paul, “Ten Oever” aan de Rupel. Boom, (EMABB) 2002.

DESEIJN Guido, Gent, een stad ooit “onder de rook van schoorstenen”: een parcours langs overgebleven fabrieksschoorstenen. In: Interbellum, Bulletin van Interbellum vzw, jg. 29 (2009), nr. 3, p. 9-15.

DESIMPELARE Nele, Etablissements Ernest De Porre: een stukje geschiedenis in woord en beeld. In: TIC, jg. 26, deel 106, 2de trimester 2009, p. 40-47.

DE VOS Alex, Opleidingsschip «Mercator». Beknopte geschiedenis van de Belgische opleidingsschepen. Antwerpen, (Mercator vzw) 1973. <*Een precieuzе, haast historische uitgave, boordevol historische en technische informatie, voor slechts 1,50 Euro verkrijgbaar aan de ticketbalie van de Mercator te Oostende*>.

DE WAEL Jos, GROOTAERT Hildegarde, VAN DOORNE Geert, e.a., Gentse Floraliën in de Papegaaiwijk 1808-2008. Gent, (vzw De Papegay) 2008.

DE WAEL Jos, Bloemisterij Verschaffelt, een sierteeltimperium tussen Coupure, Stoppelstraat en Krommenelleboog. In: DE WAEL Jos, GROOTAERT Hildegarde, e.a., Gentse Floraliën in de Papegaaiwijk 1808-2008. Gent, (vzw De Papegay) 2008, p. 70-87.

DEWAELE Brecht, e.a., Exposee Vlasparlee. Gids bij de tentoonstelling. Zie voor meer informatie www.vlasparlee.be. Kortrijk, (Provincie West-Vlaanderen) 2009.

EECKELAERT Johan, Over driepikkels & pirrewitjes. Het verleden van de Antwerpse haven herleeft. Antwerpen, (Katoen Natie) 2009.

HANSON Marc, Brouwers en brouwerij van 1824 tot 1918 aan Apostelhuizen / Koepoortkaai in Gent voor de komst van brouwerij Meiresonne.
In: TIC jg. 26, deel 106, 2de trimester 2009, p. 12-33.

HEBBELINCK Katrien, Friedrich Eduard Keilig en het stadspark van Antwerpen. In: M&L, jg. 28 (2009) nr. 2, p. 46-70.

JANSSEN G.B., MOMBERS, H.F.J.H., STOFFELS R.P., De ontwikkeling van keramische bouwmaterialen. Makkum, (Stichting Historie Grofkeramiek) 2004. ISBN 90-9018305-1. www.grofkeramiek.nl (zie boekbespreking).

Le Bois du Cazier. Le guide / De gids. Brussel, (Ed. Luc Pire) 2008. ISBN: 978-2-507-00164-3 (Zie boekbespreking).

LE BRETON Jacques, La conservation et la restauration des instruments scientifiques du XVIIIe et du XIXe siècles: un terrain de recherches et de valorisation en histoire des sciences. In: Bulletin de la Société des Amis de la Bibliothèque de l'Ecole polytechnique, december 1997, nr. 18, p. 17-26.

LEFEBVRE Pascal, ROLIN Jean-Philippe, Matière rouge, matière grise. Métamorphoses dans la Grande Région. Sur les traces du minéral de fer, du haut-fourneau à l'aciérie, d'hier à aujourd'hui. Luik, (Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège) 2008.

Le travail des femmes. Les Cahiers de La Fonderie nr. 39, voorjaar 2009. (*themanummer over vrouwenarbeid, bestelbaar door storting van 12 Euro + 3 Euro portkosten op rekening BE57 068104819035 GKCCBEBB met vermelding "cahier nr. 39"*).

LOCKE Anne & Tim), DELONY Eric, Bridges of the world. An illustrated history. (AA Publishing) 2008. ISBN 978 0 7495 5911 3.

Molenkaart Vlaanderen. Brussel / St.-Amands-aan-de-Schelde, (Nationaal Geografisch Instituut & Molenforum Vlaanderen vzw), 2009. <310 molens en 8 molenmusea op één kaart. Prijs: 5 Euro, verkrijgbaar o.m. in Standaard Boekhandel, Molenforum Vlaanderen, zie www.molenforumvlaanderen.be>

NAUDTS Kris, Het onzekere lot van de Antwerpse schooltjalken.
In: Ruimschoots, jg. 9, nr. 2, april-juni 2009, p. 15-17.

PEETERS Ludo. Stoombierbrouwerij De Ridder te Deurne bij Antwerpen (deel 2). In: Turninum – Volksmuseum Deurne, jg. 2009, nr. 2, p. 6-11.

PEIREN Luc, Wij zijn de AC. 100 jaar Algemene Centrale ABVV. 200 jaar syndicale geschiedenis. Gent, (AMSAB, Tijdsbeeld & Pièce Montée) 2008. ISBN 978 90 8058 307 8 (zie boekbespreking).

S.n., Piet Van Aken Wandelroute. Rumst, (Museum Rupelklei) s.d.

SIEBENS Herman, Sociale huisvesting Boom Terhagen 100 jaar bij de les. Boom, (EMABB & Werkgroep ArchitectuurLiefhebbersBoom) 2007 (zie bespreking hieronder).

VAN BIESEN Fred, Melkerijen in Moorsel. In: De Faluintjes, Heemkundige Kring Baardegem, Herdersem, Meldert, Moorsel. Jg. 22, nr. 2, april-juni 2009, p. 228-247.

VAN CRAENENBROECK Wim, Hoe zuiver is water. Kwaliteitseisen voor drinkwater door de eeuwen heen. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 33-41.

VAN CRAENENBROECK Wim, Een 100-jarige Puech-Chabalfilter bij Antwerpse Waterwerken te Rumst ? In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 42-50.

VAN DELFT Dirk, VAN HELDEN Albert, HOOIJMIJERS Hans, ZUIDERVAART Huib, De telescoop. Erfenis van een Nederlandse uitvinding. Amsterdam, (Uitgeverij Bert Bakker) 2008. ISBN 978 90 351 32467 (www.uitgeverijbertbakker.nl).

VAN DELFT Dirk, Jacht op het absolute nulpunt. Amsterdam, (Uitgeverij Bert Bakker) 2008. ISBN 978 90 351 3314 3 (www.uitgeverijbertbakker.nl).

VAN DELFT Dirk, POLAK Jaap, Eene verzameling ontplofbare toestellen. De juridische strijd van Kamerlingh Onnes om de koudste plek op aarde. Kluwer, (Alphen aan den Rijn) 2008. ISBN 978-90-13-05682-2.

VANDENBERGHE Noël, De Rupelstreek en de Boomse klei. Een korte geologische geschiedenis. Rumst, (Museum Rupelklei) s.d.

VAN DEN BOSSCHE Karel, Uit vriendschap?! Voedselhulp aan de bevolking in 1914-18. In: Ons Heem, jg. 62, nr. 1, januari-maart 2009, p. 37-60.

VAN ENGELAND Dirk, Filmpaleizen aan de Nete. Plaza & Nova, de Duffelse bioscopen. Duffel, (Den Grooten Duffelaar) 2008. Info & bestelling: dirk.vanengeland@skynet.be. Tel.: 015/31.87.14.

- VAN HEE R. 125 jaar Stuivenbergziekenhuis te Antwerpen. In: Geschiedenis der Geneeskunde, jg. 16, nr. 1, februari 2009, p. 32-44.
- VAN HEE R. Albin Lambotte, Antwerps chirurg van wereldformaat. In: Geschiedenis der Geneeskunde, jg. 16, nr. 1, februari 2009, p. 54 e.v..
- VAN MEEL P. & ARNOLD B., De verpleegkundige opleiding in het Stuivenbergziekenhuis. Een geschiedkundig overzicht met een blik op de toekomst. In: Geschiedenis der Geneeskunde, jg. 16, nr. 1, februari 2009, p. 45-54.
- VAN RUYSEVELT Antoon, Stadsbeelden Antwerpen anno 2001. Een gids-inventaris van de beelden en monumenten. Antwerpen, (Stad Antwerpen) 2001 (zie boekbespreking).
- VAN SCHOORS Paul, de collectie Antwerpse havenkranen. Is industrieel erfgoed conserveren en valoriseren een onmogelijke opdracht. In: VCM-Contact, jg. 16, jan.-febr. 2009, p. 20-24.
- VANTHOURNOUT Philippe, Mercator, één van haar gedurfde werfbeurten (deel 1). In: Ruimschoots, jg. 9, nr. 2, april-juni 2009, p. 5-6.
- VANTHOURNOUT Philippe, L'Avenir (1). In: Ruimschoots, jg. 9, nr. 2, april-juni 2009, p. 18-20.
- VIAENE Patrick, De ecomusea en de herwaardering van het industrieel erfgoed in en buiten Vlaanderen. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 11-22.
- VIAENE Patrick, Tweehonderd jaar gelden geboren: Charles Darwin. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 65-68.
- VIAENE Patrick & SCHOLLIERS Peter, Industrieel erfgoed in Vlaanderen. Uit het "Nationaal Rapport België", samengesteld naar aanleiding van het XIVde ICCIH. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 3-10.
- VINCK Alex, Groeten uit Boom. Fotoboek met kroniek van de 20ste eeuw. Boom, (Weck vzw) 2001.
- VLAMINCK Lode, VAN DE WIELE Johan, Brouwerijwandeling te Gent. In: TIC jg. 26, deel 106, 2de trimester 2009, p. 4-11.
- ZENNER Dominique, VIAENE Patrick, Fotokatern 'Textielerfgoed in Gent'. In: SIWE-Magazine, nr. 37/38, voorjaar 2009, p. 56-64.

BOEKBESPREKINGEN

BELCANTO Guido, DE MEYER Gust, HOOFT Elise, JACOBS Marc, MESSIAEN Laure e.a., Volkscafés. Vrouwentongen & Mannenpraat. Leuven, (Davidsfonds & Volkskunde Vlaanderen) 2009. ISBN 978-90-5826-620-0.

Deze publicatie werd gerealiseerd door Volkskunde Vlaanderen vzw in het kader van het project “Hart voor volkscafés”. Het project beoogde de tanende wereld van het Vlaamse volkscafé onder de brede publieke aandacht te brengen en de erfgoedwaarde van deze archetypische plaatsen van het volksleven in woord en beeld te bepleiten. Volkscafés worden in dit boek voorgesteld als dragers van authentieke volkscultuur, met een plekwaarde die zich leent voor anekdotes, echte en fictieve verhalen, “toogpraat”. Even markant is de archetypische “huiselijke” inrichting van veel volkscafés met eerder kleine togen en tapkasten, biljartafels en/of flipperkasten en jukeboxen.

De bijdragen van de auteurs, met name van G. De Meyer (KULeuven), E. Hooft (VIOE) en M. Jacobs (FARO) zijn erg verhelderend. Dit geldt zeker ook voor de ontroerende, autobiografisch geïnspireerde bijdrage van Vlaamse chansonnier Guido Belcanto. De prachtige foto's van fotograaf Jimmy Kets, de erg geslaagde vormgeving en de degelijke eindredactie van Laure Messiaen en haar collega's maken van deze publicatie ongetwijfeld binnenkort een “collectors item”.

Volkscafés maken deel uit van ons (laagdrempelig) erfgoed. In de huidige tijd van stress en ECT wordt de aparte biotoop van de volkscafés vaak vergeten. Het boek komt dus niet te vroeg in de periode die wij nu meemaken, waar het bezoek aan volkscafés daalt (of stagneert) en er tal van volkse kroegen verdwijnen. En voor wie zelf op stap wil sluit het boek af met een handige adressenlijst van Vlaamse en Brusselse volkscafés.

BIVER Isabel, Cinémas de Bruxelles. Portraits et destins. Brussel, (CFC-Editions - collection Lieux de mémoire) 2009. ISBN 978-2-930018-75-1. Prijs: 32,00 Euro.

Er zijn publicaties die ik plots ontdek en waarop ik heimelijk jaren heb zitten wachten. Dit boek behoort tot deze kleine groep uitverkoren publicaties. De auteur, de filmhistorica Isabel BIVER is een gedreven educatieve gids in diverse Brusselse cultuurinstellingen en ze werkte even enthousiast aan

“Cinémas de Bruxelles”. Het boek is een welgekomen aanvulling op “Geschiedenis van de Brusselse bioscopen” van Marc CRUNELLE, in 2003 verschenen in de reeks “Brussel, Stad van kunst en geschiedenis” (uitgave van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). De auteur start, in tegenstellingen tot klassieke, chronologische overzichtswerken, met wat er vandaag nog over is van de bioscooptraditie en infrastructuur, en waar nieuwe cinema’s, tegen de stroom van de ontelbare sluitingen in, de jongste decennia hun deuren openen.

In het hoofdstuk “Des passions aux patrimoines” maken wij kennis met verzamelaars en ware ‘filmfreaks’ die nostalgische herinneringen boven halen. Het volgende hoofdstuk handelt over de bijdrage van de Brusselse bioscooparchitectuur tot het modernisme. Het stadscentrum is de plaats waar bioscopen opgericht werden die op pakketboten geleken, maar na 1950 verdwenen ze of werden ze opgesplitst in kleine zaaltjes. Het navolgend hoofdstuk stelt het ‘ABC’ van de wijkcinema’s voor. Het is een handige manier om tal van miskende aspecten van het bioscoopleven in de Brusselse gemeenten en volksbuurten toe te lichten. Merkwaardig is dat in Brussel het aantal bioscopen zo groot was, dat bepaalde exploitanten zich specialiseerden in de projectie van één welbepaald genre films. Pas na dit hoofdstuk wordt (p. 147 e.v.) de prehistorie van de filmprojectie en -exploitatie in onze hoofdstad toegelicht. Het boek wordt afgesloten met zeer een uitgebreide bibliografie en een zeer handige index met meer dan 140 bioscopen. Zeer warm aanbevolen!

BOT Piet, Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur. Alphen aan de Maas, (Veerhuis) 2009. ISBN 978-90873002-10.

Bij de uitgeverij Veerhuis verscheen in samenwerking met het Nederlands Openluchtmuseum een pil van 800 pagina’s. Het Vademecum historische bouwmaterialen (...) werd samengesteld door Piet BOT, bouwkundig medewerker van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. Een kleine 10 jaar besteedde hij er zijn vrije tijd aan om een verscheiden pakket aan informatie bij elkaar te sprokkelen over diverse producten die in en rond een woning gebruikt werden en worden bij de bouw en bij het leefbaar maken ervan.

Het begrip “bouwmaterialen” wordt in deze publicatie dan ook in een ruim kader bekeken. Grofkeramiek (baksteen en dakpannen) neemt in elk geval een omvangrijke hap uit het corpus (pp. 56-110). De collectie dakpannen in het

Nederlands Openluchtmuseum wordt op die manier zeker in een ruimere typologische context geplaatst. Ook de nieuwere bouwmaterialen ontsnappen niet aan de aandacht, zoals de gas- of cellenbetonsteen, beter bekend als Ytong (pp. 165-168). Ook houtschroeven, asfaltpapier, riet (als dakbedekking), tegels (pp. 432-455), glas, verf, open haarden, rioolbuizen, de wisselstroomdynamo, lampen en zekeringen, schakelaars en huishoudtoestellen en (tele)communicatie voegen ook de huiselijke sfeer toe aan het de zuiver bouwkundige dimensie. Stenen –of gebouwen- worden tot leven gewekt. Niet rechtstreeks met gebouwen in verband te brengen is het transport (doorheen de tijd) van bouwmaterialen. Wegen, kanalen, bruggen, spoorwegen, komen op die manier ook in beeld en plaatsen een verkeerseconomische en ecologische dimensie naast de realisatie van droomwoningen.

Productie, gebruik, ontwikkeling en techniek zijn vier belangrijke aandachtspunten bij elk thema. Naast een uitgebreide bibliografische en iconografische zoektocht kon de auteur ook rekenen op de industrie zelf. Zeker voor recente producten kreeg hij informatie van fabrikanten en invoerders.

Zoeken in dit uitgebreid boek wordt vergemakkelijkt door een zeer uitgebreid zakenregister (pp. 775-794) en afgesloten met een eveneens uitgebreide inhoudsopgave. Het boek is een echte ontdekkingstocht en ondanks de Nederlandse invalshoek ook voor België beslist een interessante vraagbaak. Kostprijs : 79,95 Euro. Te bestellen via www.uitgeverijveerhuis.nl (Harry VAN ROYEN)

COUDERT Gérard, KNEPPER Maurice, TOUSSINOT Pierre-Yves, La Compagnie des Wagons-Lits. Histoire des véhicules ferroviaires de luxe. S.I., (La Vie du Rail) 2009.

La Vie du Rail gaf zeer recentelijk dit prachtig standaardwerk uit. De Belg Georges Nagelmackers maakte in de V.S. kennis met de luxe-Pullman-slaaprijtuigen en besloot die ook in Europa te introduceren. Hij stichtte daarom in 1872 de “Compagnie des Wagons-Lits” (CIWL). Zijn onderneming was zo succesvol dat de naam van zijn maatschappij in 1884 uitgebreid werd met “et des Grands express Européens”. Uniek aan dit boek van 404 bladzijden is dat, na de geschiedenis van alle luxe treinverbindingen van de Compagnie van 1880 tot 1940, een systematische studie volgt van het rollend materieel waarin elke serie grondig en nauwkeurig wordt beschreven (en geïllustreerd).

Na de inleiding volgen vier hoofdstukken :

- 1. Geschiedenis van alle treinverbindingen van de CIWL en van de Pullmantreinen. De werkplaatsen van de CIWL.
- 2. Het rollend materieel: les voitures-lits, voitures-rastaurant, voitures-salon, voitures Pullman, enz.
- 3. Het tweede leven van de rijtuigen na hun inzet bij de Wagons-Lits en de wedergeboorte van de luxe-treinen (Intraflug, POE, VSOE, enz).
- 4. Bijlagen met onder meer een tabel met de “Grands express européens”, samenstelling van de treinen, lijst van constructeurs, lijst van behouden materieel, bibliografie.

Prijs: 75,00 €. Bestelling door overschrijving op rekening 423-2019811-21 van vzw SDP-BVS. Leden betalen 67,50 €. Portkosten : 7,70 € extra.
Afhaling is ook mogelijk in de BVS-shop in het station Baasrode (zat. 14-18u).

**DELARBRE Filip, JASPERS Patrik, KOHLBACHER Jan, e.a.,
Mijnergoed in Limburg. Putten uit een eeuw steenkool. In: OKV,
jg. 47, april-mei 2009, nr. 2.**

Het jongste nummer van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen (OKV) bevat een veertig bladzijden dik katern omtrent het mijnergoed in Limburg. De verdienste ervan berust vooral in de veelzijdigheid waarmee het erfgoed van het Kempische mijnbekken wordt belicht. Na een historische inleiding “Het zwarte goud der Kempen” worden onder de titel “Wonen en werken bewaard” enkele collecties in de Mijnstreek toegelicht: het Vlaams Mijnmuseum te Beringen, het Museum van de Mijnwerkerswoning te Eisden en de mijnarchieven, bewaard te Hasselt door het Algemeen Rijksarchief (maar waarbij veel andere partners betrokken zijn en projecten uitwerk(t)en). In het navolgend hoofdstuk “Het zwarte erfgoed” gaat de aandacht naar het (moeizame) behoud en de herbestemming van de industriegebouwen en naar het erfgoed van de mijncités. Tenslotte komt “Immaterieel erfgoed” aanbod, met aandacht voor de multiculturele samenleving van de mijnstreek en haar oude (Sint-Barbaraviering) en nieuwe (“kebab met mayonaise”) tradities. Het katern wordt afgesloten met “De Mijnstreek tot spreken brengen” waarin we ingelicht worden over het provinciale “Masterplan voor de mijnregio”, gevolgd door praktische informatie voor een bezoek aan de mijnstreek.

**DE NIEL Paul, 25 Jaar Ecomuseum & Archief van de Boomse
Baksteen 1984-2009. Boom, (EMABB) 2009.**

Deze brochure brengt het boeiend relaas van de ontwikkeling van het EMABB, vandaag nog steeds het enige volwaardige ecomuseum in Vlaanderen. Het

EMABB groeide “van onderen uit”, vanuit het buurtopbouwwerk. Pas in het midden van de jaren 1980 werd een deel van de baksteensite Noeveren beschermd. Voor de concrete werking zijn vrijwilligers steeds zeer belangrijk geweest. Vandaag is dat nog altijd zo. Talloze activiteiten, tentoonstellingen en publicaties, deze laatste voor een groot deel samengesteld door Paul De Niel, passeren de revue in de brochure. Ze is levendig geïllustreerd met foto's van mensen die de handen letterlijk uit de mouwen aan het steken zijn. De auteur sluit de EMABB-verjaardagsbrochure af met de bijdrage “Gisteren leeft ook vandaag langs de oever van de Rupel”. Meer informatie: www.emabb.be

JANSSEN G.B., MOMBERS, H.F.J.H., STOFFELS R.P., De ontwikkeling van keramische bouwmaterialen. Makkum, (Stichting Historie Grofkeramiek) 2004. ISBN 90-9018305-1.

Dit handig, pretentieloos boekje brengt een schitterend synthese over de sector “gebakken bouwproducten”. De invalshoek is nogal op Nederland gericht, maar veel informatie is ook nuttig voor onze kontrijen, zoals het overzicht van steenotypes en ontwikkeling van de dakpan. Uitgever is een team van auteurs, actief in de Stichting Historie Grofkeramiek (SHG). De stichting verenigt mensen die zich betrokken voelen bij verleden en heden van de dakpannen- en baksteenindustrie, pleegt onderzoek, organiseert studiedagen en excursies en beschikt over een depotcollectie, ondergebracht in de voormalige steenfabriek Hijlkema te Delfzijl. Adres en contactgegevens van deze vereniging, die lid is van FIEN (Federatie Industrieel Erfgoed Nederland): Trasmolen 19, 8757 GL Makkum (NL), tel.: 0031/515-23.22.81. Voor meer informatie: www.grofkeramiek.nl. E-mail: shg@tiscailmail.nl.

Le Bois du Cazier. Le guide / De gids. Brussel, (Ed. Luc Pire) 2009. ISBN: 978-2-507-00164-3.

Nieuwe erfgoedgids (beschikbaar in Franstalige of Nederlandstalige versie) over de gerestaureerde steenkoolmijn te Marcinelle en de aldaar ondergebracht musea.

De gids, samengesteld o.l.v. directeur Jean-Louis DELAET, beschrijft de geschiedenis van de kolenmijn “Le Bois du Cazier” vanaf het ontstaan in 1822 tot de definitieve sluiting in 1967, maar focust ook op het verval dat volgde en de verrijzenis van de herbestede gebouwen voor culturele doeleinden.

Daarna volgt een route doorheen het gehele mijncomplex, vertrekkend aan de marmerszuil (het ‘in memoriam’ voor de mijnramp van 8 augustus 1956), een

metalen loods (reconstructie van barak voor buitenlandse mijnwerkers), bovengrondse installaties (onder meer de kleedkamer, douches, lampenzaal, machinekamer, losvloer, schachtbokken, werkplaatsen en terril). Tenslotte gaat de aandacht naar de onderscheiden museale gedeelten : de “Ruimte 8 augustus 1956” (in het voormalig ophaalgebouw), het Industriemuseum en het Glasmuseum. Er wordt gereflecteerd over de sociale waarde van de mijnarbeid, het dagelijks leven in en buiten de koolmijn, de bijdrage van de multiculturele groep (ex-)mijnwerkers waarvan heden sommige actief zijn als gids of kunstenaar. We kunnen de gids (prijs: 10 Euro) alleen maar warm aanbevelen. Verkrijgbaar in de betere boekhandel en in de museumshop ter plaatse. Zie ook www.leboisducazavier.be.

PEIREN Luc, Wij zijn de AC. 100 jaar Algemene Centrale ABVV. 200 jaar syndicale geschiedenis. Gent, (AMSAB, Tijdsbeeld & Pièce Montée) 2008. ISBN 978 90 8058 307 8.

Naar aanleiding van de 100ste verjaardag van de Algemene Centrale (AC) van het ABVV werd dit herdenkingsboek uitgegeven. Het boek begeleidde de buitengewoon interessante tentoonstelling “Wij zijn de bouwers van een nieuwe wereld”, in maart gehouden in het gerestaureerde industrieel-archeologisch pareltje “Het Wijnpaleis” (1901) in de Huidevetterstraat te Brussel. Wij hopen dat de tentoonstelling in de toekomst nog op andere plaatsen te zien zal zijn. Zowel voor de expositie als voor het boek werd gekozen voor een beknopte en kleurrijke (cfr. de gerestaureerde affiches en vakbondsvlaggen) weergave van 200 jaar syndicale geschiedenis. Reeds omstreeks 1860 ontstonden, vooral in de textielsector, arbeidersverenigingen als voorlopers van de latere vakbonden. Honderd jaar geleden sloegen bouwvakkers van verschillende socialistische vakorganisaties de handen in elkaar en richtten één verenigde vakbondscentrale op. Diverse personen worden in de expo en in het boek vernoemd: naast bekende namen als Bakoenin, Trotski, Proudhon, Van Acker en Gryson worden de activiteiten van Van Uytven, Smets en Corbisier (allen AC-voorzitters) belicht. Ook Hendrik De Man wordt vermeld. De talrijke foto's van arbeiders (zowel tijdens de arbeid als in syndicale activiteiten) geven een aangrijpend beeld van de harde syndicale strijd voor betere werk- en leefomstandigheden. De oudste documenten dateren van het einde van de 19de eeuw: blijkbaar begreep men reeds vroeg het belang voor de betrokkenen om het verleden niet te vergeten.

Meer informatie: www.amsab.be (K.H.)

SIEBENS Herman, Sociale huisvesting Boom Terhagen 100 jaar bij de les. Boom, (EMABB & Werkgroep ArchitectuurLiefhebbersBoom) 2007.

Dit is het schoolvoorbeeld van een met veel bescheidenheid geschreven brochure (met 60 pagina's) die kwalitatief hoge toppen scheert en op een veel ruimere schaal verspreiding verdient. De plaatselijke situatie omtrent sociale huisvesting wordt met grote trefzekerheid en vlotheid uitgelegd in "deel 1" en geïllustreerd met een aantal wandelparkoers (Boom-Noord, Boom-Centrum. In "deel 2" wordt de lokale Boomse situatie verdiept en geëxtrapoleerd naar het Vlaamse en internationale niveau. In "deel 3" wordt de overzichtstentoonstelling "100 jaar sociale huisvesting Boom-Terhagen" belicht, met bijzondere aandacht voor in Boom actieve architecten zoals Caille Bal, Renaat Braem, Paul Van de Velde, Juul Van Camp en Wim Delen. Kortom: warm aanbevolen. Verkrijgbaar via info@emabb.be (EMABB, Noeveren 67, 2850 Boom, telefoon: 03/888.15.58).

VAN RUYSEVELT Antoon, Stadsbeelden Antwerpen anno 2001. Een gids-inventaris van de beelden en de monumenten. Antwerpen, (Stad Antwerpen) 2001. ISBN 90-76222-09-6.

Deze gids is interessant in verschillende opzichten. Hij geeft o.m. informatie die verband houdt met industrieel erfgoed of met de sociale geschiedenis van Antwerpen. We vermelden slechts het scheepsanker op de St-Paulusplaats (p. 33) en het beroemde standbeeld "de buildrager" uit 1898 van Constantin Meunier (p. 51 e.v.), geplaatst aan het Stadhuis (zijde Suikerrui). De sculptuur door Ossip Zadkine "Atoomkracht" (p. 62-63) in de Eikenstraat (1963-1966) is het prototype van de hedendaagse, meerdelige "ruimtelijke installaties". Het tegen de Nieuwe Stadsschouwburg opgehangen reliëf "België aan de arbeid" (p. 70) door Oscar Jespers (1936-1937) is meer decoratief en relatief onopvallend. Het standbeeld Louis Major in het Stadspark, ontworpen door beeldhouwer Willem Bierwerts uit 1987 (p. 123-125) huldigt de socialistische voorman in "toespraakhouding". Een andere "rode icoon" is het monument Camille Huysmans, in 1971 gerealiseerd door Idel lanchelevici (p. 147) en gesitueerd op de middenberm van de Camille Huysmanslaan. We sluiten af met de "gedenkzuil voor de aanleg van het Willem- en Bonapartedok" (1906) aan de Veurnekaai, nabij de Nassaubrug (p. 154). De auteur plaatst elk van de "stadsbeelden" in de historische en sociale context. Kortom, het is een waardevolle gids.

INHOUD	Voorwoord.....	2
	Verslag van enkele voorbije activiteiten...	3
	Komende activiteiten.....	3
	Oproepen.....	8
	Erfgoednieuwttjes uit de regio's.....	9
	Vlaanderen, Brussel, Wallonië.....	9
	Internationaal nieuws.....	36
	Uitvindingen en uitvinders.....	45
	Onder de leeslamp	46
	Boekbesprekingen.....	52

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw
 Stapelhuisstraat 15 3000 LEUVEN
 (IBAN : BE 34 00 13 0881 0690 – BIC : GEBABEBB)

Prijs jaarlijks lidmaatschap:

BELGIË

Sympathiserend lid : 20 €
 Vereniging : 30 €
 Steunend lid, bedrijf : 50 €

BUITENLAND

Sympathiserend lid : 30 €
 Vereniging : 40 €
 Steunend lid, bedrijf : 50 €

SIWE vzw is aangesloten bij

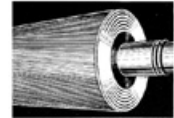
CONTACTCENTRUM
VOOR
ERFGOEDVERENIGINGEN

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

N.V. Domein Ternesse S.A.

België-Belgique
P.B. - P.P.
BC 1680

Atfittiekantoor: BIERBEEK
Erkenningsnr.: P209286

Atfender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN